

Haastattelu
25.4.1990
Häi, Rantamäki 60 B

Kenraaliluutnantti Ermei Kanninen
Helsinki
ErP7 adjuuttti 1944
1312

Rukajärven suunnan muistel mien keräys jatkuu. Tällä kertaa paikalla on haastateltavana kenraaliluutnantti Ermei Kanninen, Rukajärven aseveljiä myöskin. Haastattelijana Pentti Perttuli.

Kenraali Kanninen on siinä mielessä hyvin esille tuleva ja erikoinen henkilö, että hän meistä kaikista Rukajärven asetovereista ja nimenomaan vakinaisen väen upseereista sotilasurallaan on noussut kaikkein korkeimpaan asemaan. Rauhan jälkeisinä vuosikymmeninä hän on, niinkuin tiedämme, monivuotinen Pääesikunnan päällikkö puolustusvoimissa.

Olisin kysynyt ensimmäiseksi, että oliko sinulla sotilasura jo suhteellisen varhain näkyvissä edessäpäin. vai valitsitko vasta sodan aikana sen?

Kanninen: Mulla oli kaksi vaihtoehtoa kouluajana sikäli, että sanoisinko, meillä oli tämmönen maanpuolustusystävällinen äiti, isäni on kuollut jo niin varhain kuin -25, mutta äitini oli varsin tärkeissä lottatehtävissä ja meikäläinen meni suojeluskuntaan jo, taisin olla kai juuri 13-14 vuotias kun menin suojeluskuntaan silloin ja näinollen siis suojeluskuntatyössä mukana koko ajan. Talvisodassa olin myöskin, ensin suojeluskuntatehtävissä ja sieltä sitten lähdimme yhteisellä anomuksella suurin piirtein pääjoukko varsinaisen väen palvelukseen, sanoisinko puolustusvoimien puolelle, mutta me olimme yhdessä täällä Helsingin Käpylässä meri- ja rannikkotyöstösuojeluskunnat, niin meidät heitettiin yllättäen Ahvenanmaalle.

Perttuli: Ajankohta oli silloin?

Kanninen: Se oli talvella silloin ennen sodan päättymistä helmi-maaliskuussa niin myöhään, että me ehdimme sodan aikana kyllä sinne, mutta sitten tuli rauha heti perään. Mutta siellähän me olimme sitten sen kevään. Toisin sanoen lyhyesti todettuna mulla oli vielä sitten koulu kesken, että pääsin ylioppilaaksi -41 ja sitä varten mentiin heinäkuun lopussa -40 siviiliin käytyäni aliupseerikoulun Maarianhaminassa, joka on sinänsä historiallista, koska se oli ilmeisesti Ahvenanmaan ensimmäinen sotakoulu, jolla on hyvin paljon hauskoja muistoja. Tässä käytiin hiljattain pari vuotta sitten muistelemassa siellä Ahvenanmaalla.

Sitten kun jatkosota alkoi, olin jo ylioppilas, siis -41 ja heti perään alkoi jo liikekannallepano ja mentiin taas ilmoittautumaan vapaaehtoisena, ensinnäkin RUK:hon syksyllä kurssi 52 ja senjälkeen taas sitten Kannakselle ja Kannakselta - 42-43 kadettikouluun ja kadettikoulun jälkeen vielä uudelleen Kannakselle samaan rykmenttiin entisen Laurilan, sittemmin Merikallion rykmenttiin, jossa sitten mm. Nihtilä oli vähän aikaa komentajana. Mutta sitten meidän kadettikurssi, kun tullaan ja lähestytään tätä Rukajärvivaihetta, kävi niin että meidät pantiin kurssi puoliksi, meitähän oli tämä Suomen suurin kadettikurssi, josta mainittakoon nyt tälle nauhallekin se, että siitä meidän kurssista kirjoitetaan parasta aikaa kirjaa. Se oli siis senverran ainutlaatuinen kurssi ja tein esityksen siitä ja meillä on nyt kirja meneillä. Mutta joka tapauksessa, kun meitä oli 406, jotka valmistuivat siltä kurssilta kesäkuun 4 päivänä -43, niin puolet lähetettiin rintamalle ja puolet kotijoukkoihin koulutuskeskuksiin. Silloinhan oli kouluttajapula, oli semmoinen kummallinen vaihe, että yleensä rintamalla epäonnistuneita upseereita sijoitettiin koulutuskeskuksiin, niinkuin varmasti siellä olleet tietävät. Tietysti siellä oli hyviäkin, ettei nyt mustata niitä, mutta siellä oli joka tapauksessa sellaisia, joiden hermot eivät rintamalla kestäneet ja se aiheutti koulutuskeskuksissa joskus sitten semmosta ikävää, että siellä oli alkoholin käyttöä aika paljon.

Näin ollen Päämajan ratkaisu oli se, että tämä nuorekas joukko luutnantteja ja kapteeneja, siellä oli kapteeneita joukossa aika paljon, niin puolet meni kouluttamaan ja puolet meni rintamalle. Sitten meillä oli vaihto tammikuussa -44, että me jotka olimme rintamalle sitten lähdimme vuorotamme koulutuskeskuksiin ja koulutuskeskusten pojat "pääsivät", niinkuin me siihen aikaan tietystikin ajattelimme, vaihdettiin rintamalle. Mutta sitten kävi niin, sitä oli tietysti innokas soturi olevinaan ainakin, kun olin kaksi viikkoa ollut Hyvinkään koulutuskeskuksessa, niin tuli ilmoitus että Rukajärvellä pannaan pystyyn entistä Aunuksen heimosoturi-pataljoonaa ja täydennetään ja se muutetaan Erill.Pataljoona 7:ksi. Ja sinne kysyttiin vapaaehtoisia ja käsihän oli heti pystyssä ja näinollen minä selvisin kahden viikon komennuksella Hyvinkään koulutuskeskukseen. Sitten lähdin sieltä nopeassa tahdissa Rukajärvelle. Se oli helmikuuta, koska minä olin sen helmikuun ensimmäisen suurpommituksen olin täällä Helsingissä sattumalta Hyvinkäältä käymässä. Tuli koettua sekkin, se ensimmäinen pommitus, joka oli kaksivaiheinen pommitus, oma historiansa sekkin.

Perttuli: Se oli siis helmikuuta -44?

Kanninen: Kyllä. Joka tapauksessa sitten, kun päivämäärät eivät ole niin tarkkaan muistissa, mutta eihän ne ole tässä niin oleellisia, menin sitten sinne. Lieksassa ensin yksi yö ja sitten Repolassa siellä täydennyskeskuksessa toinen yö ja sieltä sitten niissä kuljetuksissa, niinkuin kaikki muistavat ne varmistetut kolonnat ja ajettiin sieltä Rukajärvelle ja Rukajärveltä lähdettiin taas sinne Lietmajärvelle, jossa oli Erill.Pataljoona 7:n esikunta, sillä tup pataljoonahan oli varsin erikoisessa tilanteessa, sillä oli niinkuin silloin kutsuttiin "kaista" 84 kilometriä, se oli siis Kiimasjärveltä vasemmalta Tsirkka-Kemijolelle, koko se pohjoinen osa. Sen voi arvata kuinka mielenkiintoista ja erikoista se oli sitten tämmöselle nuorelle aktiiviluutnantille, joka oli Kannaksella kytkinnyt, minähän olin ensin Kannaksella olin kokenut sekä Valkeasaaren kaistasta, että sitten meidän rykmentti heitettiin -41 ennen joulua Metsäpirttiin Laatokan rannalle, niin oli tämmönen tilanne, että ei sitä nyt vihollista nähnyt suinkaan joka päivä, mutta kuitenkin oltiin sellaisella tuntumaetäisyydellä, että voi sanoa että joskus aina joku vihollinen vilahti ja pantiin kranaattia putkeen ja ammuttiin ja välillä pyydettiin, että tykistö ampuu ja välillä sitten räiskittiin milloin milläkin aseella. Ja sitten kun tultiin tosiaan Rukajärvelle, niin oli erämaa joka ehlsinkiläiselle, sanoisinko joka koulupoikatasolla kuitenkin vielä, vaikka olin luutnantti, niin eihän mulla ollut mitään kokemuksia erämaista. Se oli aivan fantastinen elämys. Ja sitten siinä' tuli heti perään, sanoisinko toinen erinomainen kasvatusepisodi se, että Erill.Pataljoona 7:n komentajana oli Kala-Ville elikä Nikoskelainen. Ja nythän kun ajatellaan Nikoskelaisen taustaa, niin hänestä on hyvin vähän myöskin kirjoitettu. En tiedä, onko näissä Rukajärven muistelmissa, mutta hän oli hyvin erikoinen persoona. Hän ei ollut saanut mitään suurta sotilaskoulutusta. Hän oli kauppaoppilaitoksen käynyt Viipurissa ja jäänyt vapaussodan jälkeen sitten jäänyt Rajavartiolaitoksen palvelukseen ja talvisodassa hän oli Mõhkõn lohkokolla siellä Ilomantsissa, joka oli hänelle tuttuja seutuja, hän oli palvellut kai suurin piirtein koko ajan, en ole ihan varma tästä, siellä Pohjois-Karjalan Raappanan Rajavartiostossa, oli Raappanan ihan henkilökohtaisia ystäviä kaiken lisäksi. Mutta kun mennään tähän, että helsinkiläinen ylioppilas, kaaderiluutnantti tulee Rukajärvelle ja ei ole koskaan ko erämaata edes nähnyt ja opastajana on sitten Nikoskelainen, niin minä olen kyllä ikuisesti kiitollinen siitä, että minut tosiaan sinne heitettiin. Minä olisin monta kokemusta vajaaksi jäänyt ellen olisi sinne päässyt. Nimittäin, nyt minun asemani oli hyvin erikoinen. Se tavallaan

heijasteli myöskin tulevia organisaatioita, sillä minut pantiin sen Erill.Pataljoona 7:n adjutantiksi. Mutta nyt kun muistaa siis, niin minä olin joukossa ainoa kadettikoulun käynyt mies ensinnäkin, kaikki muut olivat niinkuin Nikoskelainen, tämmönen pitkän linjan rajavartiopuuseeri ja sitten muut olivat reserviläisiä. Minun roolini, todettakoon nyt, se jossain määrin vastasi ehkä nykyistä käsitettä pataljoonapuseeri. Siis minä jouduin hoitamaan siinä yhteydessä adjutanttina tiedusteluasioita kuin sitten tällaisia pataljoonan johtamiseen välittömästi liittyviä kysymyksiä. Pataljoonassa ei ollut, meillä oli ns. kaasu- ja viestiupseeri yhdistettynä, meillä oli lähettiupseeri siinä. Ei, kaasu-upseeri oli erikseen. Oli siis lähettiupseeri, ns. kaasu-upseeri Salomies, viestiupseeri Unto Kehä ja sitten sen lähettiupseerin nimeä en muista, se oli yksi everstin poika Oulusta. Joka tapauksessa varsin pieni joukko, joka sitten siinä esikunnassa toimi ja näinollen se oli todella mielenkiintoinen vaihe, siis ensinnäkin perehtyä olosuhteisiin tällä valtavan laajalla kaistalla, perehtyä siihen luontoon ja niihin erämaasodan ongelmiin, päästä sisälle yleensä koko divisioonan rooliin. koska juuri tietysti kadettikoulun käyneenä oli senverran utelias, että varmasti utelin vähän enemmänkin asiaa kuin mitä nyt normaalisti asiaan olisi kuulunut. Ja näin ollen tuo talvikausi menikin sitten siellä hyvin pontevasti. Meillä ei käytännöllisesti katsoen ollut mitään sotatoimia. Se että siellä tukikohdassa kävi aina venäläisten partioita, mutta se oli enemmän tämmöstä partiotoimintaa. Kiimasjärvi oli omassa rauhassaan siellä omalla suunnallaan ja me lähetimme sitten aivan nämä valvontapartiot Nuokkijärven rannoille, kiertämään omat partiot. Meillä oli määrätty reitit, jotka kiersivät siellä, ne näkyvät sitten sotapäiväkirjoista. Ja ainoa suunta, jossa oli edes jonkinlaista rintaman tuntua, oli tietysti Tsirkka-Kemijoen varsi, mutta kaikki tukikohdat sielläkin olivat erillisiä, että ts. kun vihollisjoukko tuli, välillä lähes koko komppaniakin ja yritti vähän aikaa piirittää, mutta mikäs pojilla oli hätänä siellä tukikohdassa, vähän räiskittiin ympärille ja eikä tappioitakaan yleensä ollut, se oli enemmän sattumaa.

Mutta niinkuin sanottu, ainoa kerta kun nämä päämajan kaukopartiot kulki-
vat sitten meidän lävitse. Se oli majuri Kuismasen joukko ja siinä ehkä pieni episodi, joka kannattaa tälle nauhalle kertoa on se, että kun sitten Kuismasen porukka tuli pois, en ole valmistautunut tähän niin, että muistasin ne paikkakunnat, mutta ne löytyvät kyllä, nehän on kaikki kirjoissa ylhäällä, mutta mitä minä nyt kerron, ei ole missään kirjoissa. Kuismasen johti siis hyökkäystä yhtä venäläistä tukikohtaa vastaan noin 30 milometrin päässä meiltä. Se oli kevättalvea ja päämajan kaukopartio-
komppania tuli sitten meille Lietmajärvelle sieltä tullessaan. Me tietysti otimme ja huolsimme sen joukon ja majoitimme sen eri paikkoihin, osin teltoihin osin niihin kämppiimme, jotka oli puoliksi maahan kaivetut hirsikämpät, ne oli ehkä metri puolitoista kaivettu maahan, niin että ne antoivat suojaa jos joku olisi räiskinyt kranaatinheittimillä tulta. Joka tapauksessa sitten tietysti lämmitettiin sauna. Saunan historia Nikoskelaisen kanssa oli oma historiansa, se lämmitettiin joka toinen päivä, nyt se lämmitettiin näille vieraille. Minä menin saunaan sitten Kuismasen kanssa ja silloin kun Kuismasen rupeaa riisumaan totean, että hänellä on luoti mennyt reiden lävitse. Minä tietysti ihmettelin, että herra majuri, mitä ihmettä tuo on. No joo, se sattui tuolla tappelun aikana. Sanoin, että tuliko siihen vihollisen luoti, miksei sitä ole tuon kummemmin hoidettu? Siihen oli vaan hätäisesti kierretty side ympärille. Se sanoi, että ei perkele, oma pistooli laukesi taskussa enkä kehdannut kellekään sanoa. Ja kaveri oli hiihtänyt sen 28 kilometriä. Se oli mennyt vaan lihaksen läpi, mutta kyllä nyt jokainen tietää mikä vaikutus sillä on. Koko reisi oli paksuna ja punasena. Minä saunasta ja vähän päälle ja soitin Tiiksijärven kentälle, että lähettäkää yksi tänne, että täältä ei nyt enää hiihdetä mihkään, kyllä nämä alapäälliköt

saa hoitaa komppanian pois. Yksi Korsi tuli siihen Lietmajärven jäälle sitten, meillähän oli erinomainen tämä ilmavoimakysymys, se on yksi mielenkiintoinen asia koko suunnalla, ja haki hänet sitten. Tämmönen esisoodi, kun on oikein sisukas kaveri."En kehdannut kellekään sanoa, että oma pistooli laukesi taskussa".

Perttuli: Kuismanen itse ei kaikilla retkillä tietenkään ollut, mutta sillä kertaa oli.

Kanninen: Sillä kertaa oli itse juuri ja näin oli käynyt. Hänen veljensä on tämä eversti Kuismanen, jonka kanssa paljon jouduimme tekemisiin, nuorempi veli. Itsehän hän sitten kuoli sydänkohtaukseen huvilalla saunaa lämmittäessään aikanaan.

Perttuli: Kysyisin tässä, missä paikassa tämä Nikoskelaisen komentopaikka oli?

Kanninen: Se oli juuri Lietmajärvellä, Lietmajärven rannalla. Se oli oikein kaunis järvi. Ja nyt kun matkailukausi alkaa sinne, niin olisi kauhea hinku päästä joskus katsomaan Rukajärveäkin ja erityisesti juuri Lietmajärveä. Ja niinkuin sanottu, siellä meni kaikki mukavasti ja meikäläinen oppi mielestään vallan hirvittävästi asioita ja ne ovat kyllä, voidaan myöhemmin palata siihen, vaikuttaneet siihen ajatteluun, mikä minulla on ollut tätä alueellista puolustusjärjestelmää kehitettäessä, koska siellä näki millä tavalla suomalainen metsä ja suomalainen maasto tai vastaava maasto, niin mitkä mahdollisuudet se joukoille antaa ja mitkä rajoitukset taas toisaalta.

Sieltä vielä pieni episodi, mikä oli hyvin mielenkiintoinen. Minä äsken jo mainitsin tuon ilmavoimien tärkeän roolin. Ja kun meillä sitten välistä lähti muut voimat pois, niin meillä oli itse asiassa saksalaiset ja siellä saksalaisten mukana oleva rajajääkäripataljoona siellä pohjosessa.

Perttuli: Teillä oli naapurina tuo Karhusen rajapataljoona.

Kanninen: Niin oli, mutta se oli sitten jo kun muut lähti, niin ne oli saksalaisille alistettu. Se oli vasta keväällä -44.

Perttuli: Keväällä -44 sinne siirtyi Setälän johtaja rajakomppania.

Kanninen: Taisi olla, sitä en muista. Mutta vaan tässä joukkojen käytön kannalta mielenkiintoinen oli se, että meillä oli divisioonalla omat ilmavoimat käytännössä Tiiksjärven kentällä. Sehän oli ainoa tapaus. Jolloin siis esim. meikäläinen saattoi suoraan, divisioonan operatiivinen toimisto antoi luvan, että soita sinne suoraan kun ilmoitat vaan meille. Yhteistoiminta pelasi niin jumalattoman hyvin, että mä saatoin soittaa Tiiksjärvelle ja kertoa huoleni ja pojat pohti Tiiksjärvellä, että lähetetäänkö kone tehtävää suorittamaan vai ei. Se oli lähinnä tiedustelua ja tämä minun juttuni meneekin juuri tiedustelun tiimoille. Mutta ensiksi, että esim. siellä saksalaisten puolella joskus pojat soitti, nämä rajajääkäripataljoonan pojat minulle ja sanoivat, että saamari, etkö sinä saa tänne jotain meikäläisten konetta tiedustelevaan. Kun he pyytää saksalaisilta jotain tiedustelua, niin ne lähettää sieltä sieltä viisi Tugaa pommittamaan jotain kymmenen miehen ryhmää. Eihän siine ole mitään järkeä, me halutaan enemmän tietoja, että minne se ryhmä on menossa ja onko siellä joukkoja enemmän. Mutta ei me saada. Meillä oli siis niin joustava yhteistoiminta, että minä saatoin Tiiksjärvelle sanoa, että menkääs veljet katsomaan sinne. Se oli siis näin lepposaa, mutta täsmällistä. Aivan täsmälliset pyynnöt ja ne toteutettiin hienosti.

Mutta nyt siihen pieneen tarinaan. Kun sitten kerran taas pojat oli siellä lennolla, soitti mulle suoraan kun kone laskeutui Tiiks-järvelle ja sanoi, että siinä ja siinä kordinaattipisteessä oli ladut ja latujen suunta se ja se ja siinä oli mennyt 8 miehen partio. Minä tietysti nauroin, että mistä hitosta te tiedätte kahdeksan miehen partion. Ei ne sitä partiota ole nähnyt, se on ollut jossakin puiden alla. Ne sano, että joo, joo, me ollaan niin fiksuja, että kyllä meidän silmä osaa sanoa, että se on kahdeksan miestä. Sitten kun minä otin vähän selvää tilanteesta, niin siellä olikin mennyt tietämättäni sillä hetkellä 9 miehen oma partio. Minä saatoin soittaa takaisin, että kyllä te olette kanssa aika hölmöjä, siellä oli yhdeksän miehen latu eikä kahdeksan. Niinkuin huomaat, se oli tällaista leikkiä, mutta tällä tavoin sitä pitää sodassa toimiakin. Tämä vaan osoittaa kuinka tarkkoja ne on, kun kaverit lentää senaikaisella hitaalla konella puiden latvojen yläpuolella suurin piirtein ja ne kattelee sauvan jäljistä mihin suuntaan se on mennyt jne.

Perttuli: Tässä oli muuten Heimo Lampi, hovioikeuden presidentti ja minä häneltä tiukkasin kun näitä partiohommia myöskin silloin suorittelin, että paljonko se lentää näkee sieltä. Hän korosti juuri sitä, että talvella näkee ladut erittäin hyvin, mutta sitten oli yllättävää, että kesäaikana he ei näe juuri mitään.

Kanninen: Määrätyissä suoheinikoissa saattaa nähdä, mutta ei pysty päättämään milloin ja kuinka vanhoja jne.

Perttuli: Kun kysyin sitä, että mitä hän selvitti tämän päätien varressa niistä vihollisasemista ja näistä pisteistä, niin hän sanoi ettei nähnyt mitään.

Kanninen: Näin on totuus. Minä olen nyt sitten myöhemmin hyvin paljon len- telemään.

Mutta joka tapauksessa tuo vaihe oli todella mielenkiintoinen ja siellä- hän talvi jatkui niin pitkään, että muistan aina että meillä oli suuret hiihtokilpailut Vappuna -44, mutta Vapun jälkeen tuli sitten se lämpö- kausi, jolloin lumi hyvinkin nopeasti sulii, niinkuin tuolla, sanoisinko vähän mannerilmaisen tyyppistä ilmastoa, niin usein käy ja heitti suoraan päälle 10 asteen lämpöihin.

Ja sieltähän me sitten siirryimme Vansjärvelle, meidät heitettiin sitten päätien eteläpuolelle Vansjärven kaistalle ja jätimme nuo sitten yhdelle rajajääkäripataljoonalle.

Perttuli: RajaJP6:n, jossa Setälän kanssa palvelin.

Kanninen: Just, samoille paikoille ihan, me luovutimme teille paikat siellä.

Perttuli: Minulla oli kunnia kompaniillani ottaa pääosa teidän pataljoonan lohkoista.

Kanninen: Oliko se juuri Tsirkka-Kemijokivarsi?

Perttuli: Kyllä, komentopaikka oli samoilla seudulla ja mentiin sitten sinne Hämejoelle saakka ylös. Nelisenkymmentä kilometriä oli sen kompanian lohko, silloin kun harvennettiin ja Rukajärveltä vietiin voimia pois.

Kanninen: No, hyvä. Sehän oli siis sellainen alue, että siellä ei ollut mitään asutusta, niinkuin sinä hyvin muistat, mutta osittaa siis minkä-

lainen hölmö sitä nuori luutnantti saattoi olla. Tuntuu tänä päivänä täysin käsittämättömältä, että minä tein yksinäni hiihtoretkiä sinne Lietmajärven toiselle puolelle niihin tyhjiin kyliin. Kun ajattelee tämän päivän järjellä, niin ei niin tyhmää ihmistä pitäisi ollakaan, eikä esimiesten ylipäänsä sallia, että yksi tyhmä luutnantti. Enkä mä edes tajuannut enkä koskaan kuvitellut, että minä olen jollain tavoin rohkea kun minä lähden, se oli siis puhdasta tyhmyyttä. Kyllä mulla pistooli oli mukana yleensä ja ei sen kummempaa asetta. Minä hiippailin siellä ja tein pitkiä hiihtoretkiä. Yhtä hyvin minä olisin voinut joutua vanjan partion kanssa tekemisiin ja silloin olisi vaan sitten sanottu, että tyhmyyttään kuoli tai joutui vangiksi. Mutta tällä tavoin se nuori ihminen, se on merkillinen se sodan ilmapiiri, että se ajattelutapa on sellainen. Nyt kun kuvittelee mielessään ja ajattelee järkevästi, huomaa minkälaista tonttuilua sitä on tullut tehtyä.

Perttuli: Oliko hankiaisten aika?

Kanninen: Oli, keväthanget oli siellä. Aivan loistava hiihdellä siellä pitkin järven jäitä ja ottaa aurinkoa ja kiertää niitä rantoja ja katsella maisemia ja eläimiä ja muuta sellaista. Luin niitä lehtiä siellä, kylissä oli liimattu vanhat, suomenkieliset lehdet seinin. No, tähän ei ole tietysti tärkeitä, mutta se kuvaa juuri sitä ilmapiiriä. Siellähän sitten oli niitä partioita. Siellähän ne yhdet lotat mm. joutuivat. Ne olivat joutuneet jo ennen minun sinne tuloani.

Seuraava vaihe oli sitten tämä Vansjärven vaihe. Mentiin siis toukokuussa sinne ja sittenhän alkoi kesäkuun alussa tämä venäläisten rynnistys ensin Kannaksella ja sitten muilla rintamilla. Kyllähän se tulitoiminta kiihtyi siellä päätien suunnassakin, mutta meille se oli edelleenkin suhteellisen rauhallista. Kuitenkin meidän partiointimme siihen Nuokkijärven partiointiin verrattuna oli tietysti paljon aktiivisempaa, vihollinen oli paljon lähempänä. Ja meillähän oli siellä pataljoonassa kaksi Mannerheim-ristin ritaria, oli Hämmäläinen ja Laukkanen, että siellä oli kyllä miehiä, jotka pystyivät suorituksiin. Heille tuli sitten paljon vaativampia suorituksia siellä myöhemmin Klyysinvaaran suunnalla. Se oli tällaista partiointia ja niiden valmistelua, jota meikäläinen hoiti heidän kanssaan ja antoi neuvot ja ohjeet ja kontaktit ja muut sellaiset. Muuten se oli suhteellisen rauhallinen vaihe meidän pataljoonamme kanalta, että siinä ei mitään ihmeitä.

Mutta kun sitten hyökkäys alkoi, niin siinä oli yksi sellainen merkittävä vaihe, kun saimme täydennyksenä sitten toisen kadettiupseerin. Se oli edesmennyt kenttäpiispa Yrjö Massa. Hän oli kapteeni jo silloin, hän oli päässyt jo kapteeniksi, koska hän oli talvisodassa ja myöskin kompanianpäällikkönä jatkosodan alussa. Menin sitten kadettikouluun sille nuoremmalle kadettikurssille, joka sitten keskeytettiin heti venäläisten Kannaksen hyökkäyksen alkaessa. Massan Yrjöstä tuli hyvä ystäväni, elinkautinen ystäväni, kuoli ja pidin hänen muistopuheensa Vanhassa kirkossa siunaustilaisuudessa ja muistan aina, että siellä muistelin meidän ensimmäistä tapaamista kun hän kesäkuisena kuumana päivänä marssi sieltä Rukajärven suunnasta, kävellen tuli sinne meille ja tapasi minut tiellä ja kyseli, että missä on tämmönen pataljoona. Siinä me sitten tapasimme tykkien melkoisessa jyskessä juuri sillä hetkellä päätien suunnassa. Tämmönen tapahtuma on jäänyt elävästi mieleen. Tämän kerroin tuolla siunaustilaisuuden puheessani mistä meidän ystävyys alkoi. Massan Yrjön kanssa meillä oli värikäs ja mielenkiintoinen ura, palvelimme sodan jälkeen sitten Kontiolahdessa yhdessä ja tietysti pääesikunnassa, hän kenttäpiispana ja minä sitten näissä muissa tehtävissä. Läheisesti jouduin seuraamaan hänen kahta avioliittoaan ja muuta, mutta se on taas oma historiansa.

*Pataljoonan esikunta Vansjärven ranta- maastossa Kälviän
lasin reunassa. Komppaniat edessä keskeisessä kohdassa ja
silloin Villojärven loksoksi. H. H. päättää, komentaja etelässä.*

Joka tapauksessa Vansjärven vaihe, jossa sitten hyvin paljon pistäydyin aina divisioonan esikunnassa ja siinä vaiheessa oli ensimmäiset tutustumiset panssarirykkeihin ja panssarikauhuhin, niinkuin varmasti jokainen muistaa, niiden koulutustilaisuudet tulivat siellä ja siellä vaaroilla ammuimme niitä, kunnes sitten Viipurin valloituksen jälkeen. Meillä oli joku viihdytystilaisuus ja joku tyttökuoro laulamassa juuri kun minulle tuli lähetti kertomaan, että nyt on tullut sanoma että Viipuri on menetetty. Tämmönen asia jää hyvin konkreettisesti mieleen. Joka tapauksessa sitten heinä'kuun alussa meidät, kun tilanne kehittyi siellä etelässä ja Porajärvi -Kuutamolahti suunnassa sitten sikäli uhkaavaksi, että suomalaiset joukot joutuivat sieltä vetäytymään suoraan länteen. Meidän tietysti piti Rukajärven eteläinen sivusta turvata ja niin sitten meidän pataljoonamme sieltä heitettiin, loppujen lopuksi niitä tuli kaksi pataljoonaa liikkeelle, tuli myöskin Partisen pataljoona. Siitä muodostettiin ensin Partisen johdolla semmonen taisteluosasto-tyyppinen, jossa oli kaksi pataljoonaa ja yksi patteristo tykistöä. Siirryimme suoraan sitten ns. Klyysinvaaran maastoon, niinkuin me sitten sitä koko ajan kutsuimme. Se oli seuraava erittäin mielenkiintoinen vaihe tietysti minun kannaltani, koska jouduin organisoimaan koko tuon marssin. Sehän oli kadettiupseerille rutiinia tietysti, mutta siinä tuli pari vuorokautta sillä kertaa valvottua ja hoidettua, sillä Nikoskelaisella, hän ei nyt ollut, mutta kaikella kunnialla, mikään suuri tuommonen suurta sotilaskoulutusta saanut, mutta hän oli ihmisenä erinomainen luonnontuntija ja isällinen tyyppi, joka usein näpäytti meikäläistä, joka nyt oli aika näsäviisas, niinkuin kai tänäänkin vielä. Sain mukavia opetuksia häneltä. Hänellä oli jo silloin ollut yksi sydänkohtaus, hän oli 54. vuotias, joka siihen aikaan katsottiin pataljoonankomentajaksi suht. vanhaksi, niin että hänen piti mennä illalla nukkumaan määräaikana ja herätä aamulla ja sillä välillä hän ei puuttunut asioihin, vaan sanoi minulle, että hoida sinä pataljoonaa ja se oli sillä siisti. Se oli erinomaista koulutusta tietysti. Kaikki luisti mukavasti ja sitten alkoi tietysti se ponteva vaihe, joukkojen ryhmitys sinne Klyysinvaaran maastoon ja etumaaston tiedustelut ja kaikki, se oli semmosta jatkuvaa heilumista ja järjestelyä, koska kaikkien komppaniapäälliköiden kanssa piti heidän kaistansa käydä lävitse. Muistan aina kun lähetimme luokkatoverini, myöhemmin lääketieteen tohtori Telkän Himolan kylään. Sinne mentiin sen Huhuskankaan yli, se on aika mielenkiintoinen se Huhuskangas-nimitys, koska siellä huhuilittiin venettä ylitse, se on saanut siitä nimensä. Se hoidettiin se varmistus siellä idän suunnalla. Telkkä meni joukkueineen sinne ja muuten ryhmityttiin tälle alueelle ja meillä sitten se taisteluvaihe, jossa venäläiset sitten sen jälkeen kun omat joukot jättivät tämän tien venäläisille ja vetäytyivät sitten Porajärveltä länteen, niin joukot tulivat tietysti meitä vastaan. Mutta meille yllätykseksi, meillä käytiin sellainen päivän mittainen reippaam puoleinen kahakka. En nyt oikein osaa sanoa sitä oikein kunnon taistelut-sikaan, mutta kuitenkin kahakka. Meillä oli vissiin vajaa komppania siellä etumaastossa ottamassa vastaan, se vetäytyi näinhin suunniteltuihin aseisiin, jolloin siinä' mm. sellainen kuin luutnantti Ollikainen jäi vangiksi. Mutta tappiot oli joka tapauksessa varsin pienet. Eihän tommosessa kahinassa yleensä, sitä juostaan vaan ja ammuskellaan. Eihän se nyt ole samaa kuin kuin jossain Talvisota-filmissä.

Perttuli: Vieläkö Nikoskelainen oli komentajana siinä vaiheessa?

Kanninen: Joo'o. Tulenkin kohta siihen. Juuri tässä vaiheessa, nimittäin pian sen jälkeen, meidän yllätykseksemme vihollinen ei yrittänytkaan vakavasti, ei ollenkaan edetä tänne. Se oli ilmeisesti se tiedustelu todennut, että toso nyt on pari pataljoonaa. Siellä oli ainoastaan tämä yksi tie. Meillä oli suuri murhe, joka jatkui koko ajan oli tämä meidän

huoltoyhteys.

Perttuli: Tuliko se Lieksasta teille huolto?

Kanninen: Tuli, Lieksan kautta. Lentiiraan tiehaaraan ja sitten sieltä etelään. Muutenhan siinä ei mitään tieyhteyttä ollut.

Sitten tapahtui se tapaus, joka sitten mullisti sen suunnan toiminnan ja organisation täysin. Olin lähettänyt tai määrännyt, sehän on paikalla oleva komppania joka lähettää partion, olin antanut partiointitehtävän, hyvin täsmällisen katsomaan sinne oikealle sivustalle Suomen rajan suuntaan. Sieltä tulee sitten partio, joka heti päästyään lähimpään tukikohtaan, soittaa minulle että siellä metsässä ajaa molotovit, jolla tarkotettiin näitä venäjällä valmistettuja kuorma-autoja. Minä sanoin, että olettekos te nyt tosissanne. Tottakai me ollaan tosissa, niitä ajaa siellä suolle, ne on pohjustaneet siihen tien. Minä soittamaan tietysti divisioonaan heti seuraavaksi tästä havainnosta. Divisioonassa pojat ei kyllä uskonut alkuunkaan, sanoivat että nyt sinä puhut ihan palturia, eihän siellä voi mitään ajaa, ei siellä ole mitään tietä. Sehän on pelkkää suota ja metsää ja kivikkoa. Minä sanoin, että hitto soikoon, kun pojat ilmoittaa, kyllä minä luotan niihin poikiin, mutta minä voin lähettää uuden partion heti perään. Ja partio lähti vielä samana iltana, sehän oli kesällä valosaa. Se tuli sitten kai jo aamulla takaisin ja sanoi, että he eivät tosin kuorma-autoja nähneet, mytta joukkoja siellä on liikkeellä ja sinne oli tehty tie. Toisin sanoen meidän nenän edestä noin kymmenen kilometriä suurin piirtein linjoista, taitaa olla vähemmän. Joka tapauksessa, tästä lähti se divisioona sinne Ilomantsiin, siitä meidän edestämme. Se meni usempaa linjaa, mutta lähin meni niin läheltä meidän linjojamme.

Perttuli: Se oli jossain Himolan - Klyysinvaaran eteläpuolella.

Kanninen: Niin, se oli eteläpuolella Suomen rajaa, se lähti siitä painumaan Suomen rajan yli kohti Ilomantisa. Tämä oli ensimmäinen havainto tästä sitten kuuluisaksi tulleesta Ilomantsin taistelusta. Sitten ymmärrettiin se, että ei ne lähtenytkään törmäämään meitä vastaan, vaan lähtivät käyttäen maastoa hyväkseen raastasti painumaan Suomeen. Sehän muutti tilanteen sitten. Nikoskelainen vedettiin pois, hänelle annettiin nimike kun Raappana määrättiin komentamaan niinkuin hyvin tunnetaan historiasta, Raappana määrättiin hoitamaan tätä Ilomantsin operaatiota, esikuntapäällikkö Susi jäi hoitelemaan sitten RUKajärven suuntaan ja kun Nikoskelainen, selvästi klaikki huomasi, että hän oli vanhentunut sotatoimissa ja niinkuin kerroin tuossa, kun hän meni illalla nukkumaan niin sanoi mulle, että hoida. Muistan kerran hänet yöllä herättäneeni, että minä olen tehnyt sitä ja sitä. Juu, juu, tee pois vaan, katotaan sitten. Joka tapauksessa tuli sitten meille komentajaksi Seitamo, Seitamo heitettiin silloin sinne. Nikoskelainen määrättiin Raappanan neuvonantajaksi ja maastolliseksi asiantuntijaksi Ilomantsiin. Ja näin Seitamo tuli meille.

Mutta siinä oli sellaisia vaihteita, että minä en esimerkiksi tällä hetkellä muista, se vaatisi sotapäiväkirjaa, koska meillä välillä oli sitten myöskin komentajana Temmes. Oliko se nyt niinpäin, että Temmes tuli ensin tilapäisesti, Temmeshän oli sairastellut silloin sodan aikana, hänellä oli keuhkoissa jotakin ja häntä oli pidetty siellä täydennyskeskuksessa. Mutta joka tapauksessa nämä kaksi olivat sitten tuossa vaiheessa meillä komentajina ja Partisen pataljoonahan lähti sitten vetämään sieltä, se vedettiin pois ja meille jäi vaan sitten Erill.Pataljoona 7 ja yksi patteri. Kaksi patteria lähti sieltä sitten pois Ilomantsin suuntaan Partisen johdolla. Tämä osasto Partinen purettiin tällä tavoin

hyvin nopeasti ja meille jäi sitten tämä pataljoona vahvennettuna tällä yhdellä kenttätykistöpatterilla.

Varsinaisia taisteluita ei loppujen lopuksi käyty, se oli jotain pientä nahistelua siinä, paitsi Himolaan, jonne sitten Telkän joukkueen kimppuun käytiin, noin komppanian vahvuinen vihollinen, mutta Telkkä piti siellä puoliaan. Me vedimme sitten Himolasta sen joukkue pois. Muistan aina kun Telkkä sai sitten kunniamerkin, hän sai VR III tammenlehvän kera ja vielä Raappana lähetti hänelle sitten sen kullatun tammenlehvän, se oli erikoisuus siihen aikaan. Telkkä oli kertakaikkiaan sellainen rauhallinen, fantastisen mainio kaveri.

Se oli siis tällainen episodi. Sittenhän me evakuoimme ensin Himolan kylän Huhuskankaalle ja sieltä pois. Me jouduimme aika paljon evakuoimaan, sillä alueella oli itä-karjalaista väestöä. Meillä oli aikamoisesti tekemistä näiden itä-karjalaisten kylien kanssa, meidän piti vähän paimentaa niitä. Koska se suurin harmi, jonka ohimennen mainitsin oli se, että venäläiset olivat niin aktiivisia että ne lähettivät jatkuvasti partioita meidän selustaan. Se oli suorastaan kriittistä joskus, koska Lieksasta huolto-kolonna lähti, ei millään meinannut saada ensimmäisen auton kuljettajaa.

Perttuli: Siitä on paljon kerrottu näissä haastatteluissa.

Kanninen: Jokaisen kolonnan kimppuun käytännössä käytiin. Muistan aina yhden tilanteen, joka oli ehkä pahin. Kun sieltä tuli sitten kolonnan ensimmäinen auto läpi ja lavalla oli kaksi kaatunutta ja kuljettaja oli melko lailla vauhko tullessaan esikuntaan ja sanoi, että koko kolonna tuhoutui, kaikki meni siellä, minä vaan pääsin läpi ja kaksi ruumista lavalla. Niinkuin totuus usein on sodassa, ei se ole ihan niin kauhea, mutta kaksi isoa rekkaa, jossa oli mm. muonatupakat ja oli rehuja ja elintarvikkeita, ne paloivat siellä, mutta itse asiassa kaikki niistä autoista pääsivät metsään. Ja silloin kun pääsee metsään, niin metsähän turvaa ihmistä niin hyvin, että loppujen lopuksi jonkun lievän haavottumisen lisäksi nämä kaksi ruumista siinä ensimmäisen auton lavalla oli ainoat. Tämä oli hyvin surullinen historia sikäli, että tästä ikäluokasta -25 muodostettu komppania, selustakomppania, joka oli divisioonan esikunnan alainen, lähetettiin sitten sinne jonnekin Lentiiran seudulle, se tuli Lieksasta. Kun meidän partio sai sitten kerran selville tämmösen vanjan sissikomppanian sijoituspaikan, niin ne onnettomat panivat nämä nuoret pojat käymään kiväärien kanssa sissitukikohtaa vastaan. No, tietäähän sen. En muista enää, mutta sekin löytyy sotapäiväkirjasta, mutta ainakin viitisen kaatunutta eikä mitään tulosta saatu aikaan. Sitten lähetettiin isompi joukko, mutta tottakai se oli vaihtanut taas tukikohtaa. Siis yleensä yhtään vanjan partiota me emme saaneet kiinni, Se oli yksi semmonen ongelma. Kun kaverit metsää lähtee, niin se on sillä selvä, metsä suojaa niin kertakaikkiaan täydellisesti. Me teimme tämän luutnantti Hämäläisen. Mannerheim-ristin ritarin johdolla aika montakin partioetkeä taas vastaavasti sitten sinne meidän etupuolelle häiritsemään sikäläisiä joukkoja. Sieltä saatiinkin, ei varsinaisia vankeja kuulusteltavaksi, yleensä ne kuoli jo matkalla. Mutta vastaavasti nämä veikot sitten tuhosi niitä kolonnia siellä. Se oli yleensä aika huoletonta hommaa, kun väijytys oli hyvin järjestetty, nopea isku ja pyrittiin tuhoamaan se kohde ja senjälkeen maastoitse pois eikä tappioita yleensä tullut. Se on siis se käsitys, joka saattaa nykypäivän ihmisellä olla sodasta, että aina pitää olla tappioita. Mutta usein sitä oli niin tehokkaasti järjestetty, että saatiin tuhottua vihollinen niin ettei omia tappioita ollut.

Perttuli: Niin, niitä tuli silloin kun mentiin väijytykseen.

Kanninen: Silloin tuli tietysti. Silloin kun oli itse aktiivisella puo-

lella ja sai itse aloitteen, pystyy hyvin johtamaan ja suunnittelemaan, se on se tärkein asia tappioiden välttämiseksi.

Perttuli: Nyt kun komentaja vaihtui, niin mitenkä luonnehtisit sitten uutta komentajaa, majuri Seitamo?

Kanninen: Hän oli hyvin jänti ja tarkka kaveri ja minä tykkäsin hänestä kovasti. Hän oli hyvinkin täsmällinen ja ainoa ehkä yhden kerran, jota minulla on sitten käynyt urallani ehkä useammankin, kun olen liiankin aktiivinen, niin totuin tietysti Nikoskelaisen aikana niinkuin johtamaan asioita. Muistan aina kun jonkun jutun panin pataljoonassa pyörimään ja sitten vasta muistin kertoa komentajalle. Se oli ainoa kerta kun Antti sitten ärähti, että kuka hitto tätä pataljoonaa johtaa. No, se oli taas mulle hyvä opetus, nuorelle aktiiviselle tyypille. Esimies pitää ainakin psykologisesti hoitaa niin, ettei sille jää mitään vääriä käsityksiä. Mutta siis erinomaisesti tulimme toimeen kaikin puolin ja minun mielestäni hän oli aivan suurenmoinen. Hän oli siis todella kaveri, joka harkitsi asioita, erittäin harkitsevainen, ei tehnyt mitään turhia temppuja, vaan todella johti, antoi selväpiirteiset ohjeet. Siinä suhteessa ei ollut todella mitään valittamista.

Perttuli: Seitamon henkilökohtaista rohkeutta joku on vähän epäillyt.

Kanninen: Minä olen kuullut tällaista, mutta ei se tommosessa tilanteessa tullut sillä tavoin esille. Tottakai me kävimme joka paikassa, etulinjassa ja joskus ammuskeltiin, mutta ei se tommosessa tullut esiin. Voi olla sitten, jos oltais lähdetty hyökkäämään, silloin henkilökohtainen rohkeus paremminkin voi tulla esiin.

Sitten tämä vaihe jatkui siinä mielenkiintoisena. Kyllä sen täytyi olla niinpäin, että Temmes oli ensin vähän aikaa ja Seitamo tuli vähän myöhemmin. Temmeshän oli tuollainen tulisieluinen kaveri, joka joskus riemastu alaisille vallan kauhiasti. Kyllä se kerran meinas ampua yhden karkusin, mutta minä tartuin kiinni pistooliin ja sanoi, että ei nyt hemmetissä viitsitä ampua suomalaista miestä. Oli joku pahemmantuntuinen kahakka. Tästä minun kertomuksestani huomaa, niin nämä kahatkin näin jälkepäin eivät tunnut enää niin pahoilta kuin silloin.

Erittäin mielenkiintoinen vaihe oli sitten se kun tuli rauha, niin se meidän vetäytymisemme. Ts. kun rauha tuli, siinäkin oli sitten oma jännittävä historianSA: Se oli kello neljän aikaan aamulla. Seitamo oli jo yöllä soittanut mulle, että hänelle on yöllä divisioonasta ilmoitettu, että nyt tässä on rauha tulossa. Heti sen jälkeen tuli divisioonasta salasana ja minä muistan, että se oli kello neljän ja viiden välillä kun saatiin sanoma auki, jossa oli käsky, että kaikille joukoille ilmoitettava, että kello 7 sotatoimet päättyvät. Meillä oli jumalaton kiire kun meillä oli niin hajallaan kuitenkin joukot. Meillä oli pari partiotaikin ulkona. Se nyt oli niillä ja niillä minuuteilla, mutta kyllä me saimme kaikille, viimeisille meni selväkielisenä. Siinähän oli sitten se, että vanja aloitti rauhan vasta seuraavana aamuna. Kyllä se siellä oli vähän ammuskellut ja puhelimet kuumana soitteli, että mitä hittoa tää meinaa. Mutta eihän siinä muuta kuin ihmeteltiin se yksi vuorokausi. Sen jälkeen meillä oli sitten päivittäin kontaktit viholliseen. Mm. me tehtiin pöytäkirja heidän kanssaan, k oska me olimme miinottaneet siellä määrättyjä alueita. Meille tuli sitten pioneerikomennus.....

Perttuli: Kenraali Kanninen jatkaa kasetin toiselta kyljeltä.

Se oli siis semmoinen ensimmäinen komennuskunta, joka sinne lähetettiin purkaamaan niitä. Me emme tietysti luottaneet viholliseen, tehtiin jumalattoman tarkkoja pöytäkirjoja. Muistan aina, että meillä oli tulkkina kaveri nimeltään Mikael Jirgs, juutalainen, joka osasi hyvin venäjää. Se auttoi meitä niissä operaatioissa paljon. Toinen juju, jonka me keksimme, oli kun kirkasjohtolinja meni tätä tienvarrtta alas Kuutamolahteen, niin me totesimme ennen pitkää, että se toimii, ts. me kytkeydyimme siihen samaan johtoon mihin vanja oli kytkeytynyt siellä alempana ja me suurin piirtein aina tiesimme etukäteen rauhan tultua mitä ne siellä puuhas, Mikael Kirgs kävi kuuntelemassa niitä keskusteluja. Jossain vaiheessa ne ilmeisesti sen hoksas, koska tämä toiminta päättyi. Siellä ne aina suunnittelivat etukäteen mitä keskusteluissa päivän kuluessa meidän kanssa pitäisi tulla. Oleellista oli siis alkuvaiheessa kun se kaksi viikkoa odotettiin siitä aselevosta välirauhaan, ennenkuin aloitettiin vetäytyminen. Se oli tämmösiä tapaamisia, jolloin ne syyttivät meitä. Me syytimme heitä, että heidän partionsa, nehän oli sinne rautatielle saakka. Nehän vielä siellä suisti yhden junan kiskoilta Lieksan - Joensuuun radalla ja tappoivat niitä henkilöitä siellä, jotka olivat heinä ja viljaa korjaamassa pelloilla. Me syytimme heitä tästä ja he syyttivät, että meidän partiot ovat hirttäneet heidän miehiä. Meillä ei ollut enää partioitakaan sillä puolella, mutta niiden piti jostain syyttää. Sitten ne syytti, että me ollaan viety kaikki maanviljelyskoneet, varastettu heidän kylistään. Niillä ei ollut koskaan niitä ollutkaan. Tuli vähän tämmöstä sanailua. Mulla on mm. valokuvia näistä tapaamisista. Kuvaaminen oli kielletty, mutta minä annoin valokuvauskoneen sinne metsään kaverille, joka otti sitten näitä kuvia. Yleensä me oltiin kolmestaan, Seitamo ja minä ja sitten tulkki Mikael Kirgs, pidimme näitä neuvotteluja.

Perttuli: Minkälainen se oli se tunnelma, te olitte antanut ryssille lujasti päihin siellä Ilomantsissa, ne olivat kärineet tappioita, menettäneet kalustoa ja sillä tavalla. Mikä se asetelma ja tuntu oli.

Kanninen: Ei se tässä. Tässä oli eri joukko, ei se div isioona joka meni sinne. Mehän ei varsinaiseen Ilomantsin taisteluun osallistuttu. Mehän oltiin siinä tienvarressa vastassa. Ei se oikeastaan heijastellut tuossa mitenkään pahemmin. Mutta joka tapauksessa nämä keskustelut jatkuivat ja siinä sitten valmistauduttiin tietysti vetäytymään. Se, minkä me tietysti omaksi hyväksi panimme, silleä oli yksi hyvä hirsisauna, se purettiin äkkiä ja rekka-auton lavalle ja Lieksaan. Se oli sitten siellä Rajakoulun pihalla ja pantiin sinne pystyyn. Sitten yksi kalastuskunta järville, paljon kalaa ja yksi metsästyskomennuskunta ampumaan hirviä, niin meillä oli ruoan puolesta hyvin. Meillä oli Kämpin kokki siinä pataljonnan esikunnassa. Muistan harvoin syöneeni niin hyvin kuin näiden kahden viikon aikana. Ja sitten oli porukka joka vielä marjasti. Silloin oli erinomainen marjavuosi siellä. Lakkoja oli vallan mahdolltomasti. Oli siellä karhujakin, mutta niitä me ei saatu kaadettua.

Sitten alkoi se vetäytyminen, jolloin vanja ensimmäiseksi ilmoitti, että se on määrätty 15 kilometriä päivässä ja näytti mulle kartalta, että tästä on nyt 15 kilometriä Suomen rajalle. Tiehän meni Lentiiraan pohjoseen ja sen kautta Lieksaan. Mulla on se kartta ja siinä on vielä venäläisten kruksit minun kartassani olemassa, jossa oli aina merkattu seuraavan päivän tapaamispiste. Se oli ensimmäinen kahina neuvotella siitä. Kyllä ne sitten ymmärsivät, kun ei ole mitään tietä, niin ei voi mitata sitä 15 kilometriä erämaan lävitse. Ja näin me päästiin sopimukseen ja me etenimme muistaakseni kai sitten kolmena etappina.

Sikäli se oli miellyttävää, että siellä oli eversti Petrov se divisioonankomentaja, joka tuli tapaamaan meitä rajalle. Hän oli erittäin sympaattinen mies. Minä rohkaisin sitten luutnanttina Seitamolta kysymättä mieleni ja pyysin Mikael Jirgsin kysymään, että tunteeko hän luutnantti

Ollikaisen. Se oli semmonen historia, että meillä oli pojilla se käsitys, että Ollikainen kaatui ja se oli mennyt hänen vaimolleen tieto kaatumisesta. Pappi pani sen likkkeelle, kunnes minä sitten kielsin ja sanoin, että lähetä nyt perään tieto, että on mahdollisuus että on elossa. Siitä ei ollut mitään varmaa näyttöä, siinä joskus tapahtuu näin hassusti, että tulee väärä arviointi. Minua jäi kaivelemaan se. Jolloin sitten eversti Petrov kääntyi alaistensa, niiden upseereiden puoleen ja ne supisivat siellä jotakin ja sitten Petrov tuli sanomaan, että hän voi kertoa että luutnantti Ollikainen jaksaa hyvin, on meillä vankina ja aikanaan varmaa palaa Suomeen. Se oli riemukas hetki. Minä lähetin heti pojan soittamaan vaimolle kotiin. Olemme Ollikaisen kanssa myöhemmin sitten tämän asian keskustelleet.

Muistan aina sitten kun hän sanoi kun tarkistettiin missä on valtakunnan raja, niin eversti Petrov sanoi meille, että nyt tämä sota on loppu, te olette rajan tuolla puolella ja me ollaan rajan tällä puolella ja pidetään huolta siitä, että elämä jatkuu rauhallisena. Ja toivotti meille kaikkea hyvää tulevaisuudessa. Me oltiin tietysti niin epäileväisiä, me kaivettiin taisteluhautoja ja asemia. Mutta näinhän se on ihan normaalia niissä tunnelmissa. Meillä oli sitten ensimmäiset asemat siinä Lieksan Inarissa ja myöhemmin jätettiin pataljoona aseisiin siihen.

Tällä tavalla se sota meidän osalta päättyi, se päättyi sikäli vielä, että seuraava vaihe oli se, että meidät määrättiin sitten yhtäkkiä Lieksassa kuormattavaksi junaan ja lähetettäväksi Lapin sotaan. Me kolme tuntia istuimme junassa, kaikki oli kuormattu, sitten tuli määräys purkaa, pataljoonaa ei tarte lähettää. Se oli se vaihe, jossa Päämajaa painostettiin vanjojen taholta, että meillä ei ole tarpeeksi joukkoja siellä. Ei ne koskaan ole selvittänyt syytä, miksi juuri tämä pataljoona. Se oli senverran vanhoja miehiä, se oli senverran kirjava, täytyy muistaa, että Aunuksen heimosoturipataljoonan runko oli, siitä oli ehkä kolmisensataa miestä niitä vanhoja ja sitten oli tullut täydennystä. Ei niitä montaa niitä varsinaisia heimosotureita ollut. Minä muistan sen hevosupseeri Rumpukaisen, joka oli Katajanokan Kasinon portsarina monta vuotta.

Perttuli: Sitä minun pitikin juuri kysyä, minkälainen tämä miehistö siellä Aunuksen pataljoonassa oli.

Kanninen: Se oli hyvin kirjava, mutta se oli pääosin kuitenkin sitten siis, se oli kirjavaa, siellä oli helsinkiläisiä upseereita muitakin kuin meikäläinen, mutta koska se oli koottu jo aikasemmin, en tiedä mistä syystä, mutta se oli yleensä kuitenkin sitä Kainuun puolen miehiä valtaosaltaan. Erinomaista miesainesta, siis Kajaanin seudulta ja..

Perttuli: Eli siis normaalista suomalaisia pääosin.

Kanninen: Juu, suomalaisia nämä heimosoturitkin olivat, jotka olivat jo osallistuneet heimosotiin vapaussodan jälkeen nuorina poikina. Ei siinä itäkarjalaisia varsinaisesti ollut eikä inkeriläisiä.

Perttuli: Ne oli vastapuolelta siirtyneet?

Kanninen: Ei, ei. Se oli taas se toinen joukko, sen kanssa minä jouduin paremmin tekemisiin Kannaksella, sen onnettoman pataljoonan kanssa, joka oli näitä.

Perttuli: Siinä oli vaan ero näihin muihin pataljooniin, että tämä oli ikä vuosiltaan keskimäärin jonkin verran vahempaa.

Kanninen: Vanhempaa joukkoa. Katsos, silloin kun tämä prikaati K. pantiin pystyyn, niin silloin niihin sijoitettiin juuri näitä, jolloinka niihin tuli myöskin muita, eihän niitä heimosotureita niin paljon ollut.

Se oli sitten jäljellä tämä runko ja kun se oli niin heikko vahvuudeltaan, se oli se minkä sanoisin miksi minä sinne pääsin ja olen kiitollinen siitä. Tietysti kohtalo heitti sinne, muuten olisin ehkä tapellut Kannaksella ja olisinko sitten kertomassa tätä, se on taas toinen juttu.

Perttuli: Se oli arvokas vaihe sinun sotilaselämässäsi.

Kanninen: Kyllä sitä antaa arvoa tuolle vaiheelle, jonka varmasti huomaa tästä minun tarinasta. Se on täynnä pikku episoodeja, mutta se on kuitenkin ihan toisenlaista kuin että pataljoona on ihan kapealla kaistalla ja kaikki nenäkkäin vihollisen kanssa ja vierekkäin omien kanssa. Se on ihan toinen tunnelma..

Perttuli: Eikö ole näin, kun jossain yhteydessä oli ihan hiljattain maininta, että nämä Rukajärvellä hyvin rauhallisissa oloissa olleet miehet, että Ilo-mantsissa juuri ne joutu sitten paljon lujemmalle. Se oli tämä Niilo Lappalaisen Mottikirja, joka nyt juuri on tullut. Hän arvioi tällä tavalla.

Kanninen: Eihän siellä Rukajärven suunnan miehiä ollut Ilo-mantsin mottitaiteluissa oikeastaan kuin tämä Partisen pataljoona. Nehän oli ratsuväkeä sitten.

Perttuli: Minusta tämä on kyllä pikkusen väärä asettelu kirjailijalta, nimittäin Rukajärvellä oli aina tämä partiotoiminta, oli yhteyspartiointi ja se oli aika lailla virkeänä pitävää hommaa.

Kanninen: Ehdottomasti se oli, fyysisesti rasittavaa ja henkisesti rasittavaa.

Perttuli: Ne oli pääasiassa melko taistelukelpoisia joukkoja.

Kanninen: Kyllä, ei siinä ollut mitään valittamista. Se on ainoa siis se, että jos tuollainen joukko joka tuolla oli, kun sitten eräät joukot joutuivat Kannakselle yllättäen, niin tykistötulen vaikutus niihin, se on siis ero, mutta siis tavallisena taistelijana on aivan erinomainen, ei mitään valittamista. Mutta tykistötuli, kun se tulee mahtavana, ja joka ei ole sitä kokenut ja sitä ei näillä kummlakaan sivustalla ollut, niin se on sitten jos kokonainen joukko heitetään yhtäkkiä tykistötuleen, niin ensimmäiset päivät on siinä kyllä henkisesti vaikeita, että se sopeutuu siihen Tuntuu siltä, että eihän tässä millään selviä hengissä. Mutta sekin on taas niin ihmeellistä, että yleensä tappiot ovat sitten yllättävän pieniä.

Kun siis Rukajärvellä ei ollut välittömästi, niinkuin aikaisemmin kerroin, siellä oli tyhjä kylä, joita sitten ihmetteli ja kierteli, mutta sen sijaan täällä ns. Klyysinvaaran suunnalla Porajärven pohjoispuolella, niin siellä oli kylissä asukkaita. Mainitsin jo Himolan kylän ja nämä muut kylät siinä aivan meidän lähellä. Meillä oli pataljoonan komentopaikan lähellä yksi kylä, jossa oli siviiliasukkaat. Semmonen pieni episodi kun sitten yhtenä päivänä tuli mulle sanomaan, että nyt heidän lehmänsä on varastettu yöllä. No, pojat olivat käyneet hakemassa lehmän ja vähän lypsivät ja saivat vähän maitoa. Ne oli tämmösiä. Mutta yleensä suhtautuminen oli täysin neutraalia, sanoisinko, heidän kanssaan juteltiin. Ne tekivät siellä pellolla töitä. Muistan kun siihen aikaan ratsastelin paljon, mulla oli ratsuhevonen oikein hienosti. Ratsastelin paljon ja kumma kyllä hyvin usein yksin siellä niissä kylissä ja kävin jututtamassa näitä asukkaita. Kyllä ne jutteli omista asioistaan, mutta niinkuin tämmöseen tilanteeseen, sotatilanteeseen, ne selvästi väistivät sen keskustelun hyvinkin vahvasti. Muistan sitten kun lähdimme paluumarssille, niin menin kyseiseen kylään sanomaan näkemiin

asukkaille sinne ja vähän tyhmänä, suomalaisena luutnanttina kysyin, että ettekös te lähde meidän mukana täältä pakoon. Ne katto mua silmät pyöreinä ja sanoivat, että mihinkäs pakoon me lähetään, täällä me on koko ikämme asuttu ja tähän on meidän kotimme, mihinkäs me täältä lähetään. No, silloin meikäläiselle valkeni. En tiedä sitten heidän kohtaloitaan, sieltähän siirrettiin sitten paljon muuallekin. Voi olla, että heillä ei ollut niin ihmeellisiä tulevaisuuksia edessään, mutta joka tapauksessa muistan aina tuon vastauksen. Mihis täältä, täällä me ollaan asuttu aina ja tänne me jäädään. Muistan aina sitten tytöt tienvarressa kun ratsastin siitä ohitse, niin huusivat että näkemiin ja älkää muistelko meitä pahalla. Sen muistan aina, semmosia 14-15 vuotiaita tyttöjä. Ihmettelin sitä, että miksi olisi pitänyt muistella heitä pahalla. En minä ainakaan, en tiedä sitten miksi heillä oli tällainen läksiäistoivotus minulle.

Perttuli: Sinä olet viitannut tässä, että siellä Er.P.7:ssä jouduit hyvin paljon aikanaan hoitamaan tehtäviä, jotka kuuluivat pataljoonan komentajille. Sinä olit vähän päälle 20-vuotias silloin luutnanttina siellä?

Kanninen: Minä olen -22 syntynyt, minä olin siis silloin kun tulin sinne, olin 21-vuotias, vasta sodan päätyttyä täytin 22.

Perttuli: Kun sitten rauhan aikana, siitä on reserviläisetkin tietoisia puhumattakaan siitä armeijan omasta henkilöstöstä, sinut tunnetaan hyvin semmosena voimakkaana komentajana ja päällikkönä, niin varmaan kyllä olit aika aktiivinen jo silloin nuorukaisena sodan aikana.

Kanninen: Sehän juuri kun kerroin, oli se ainoa harmi, että joskus ilmeisesti oli liian aktiivinen, että esimiehillä oli syytä huomauttaa, että kukas täällä nyt oikein näitä asioita johtaa. Se ei aina osoittanut minulta tarpeeksi hyvää psykologista vaistoa, mutta ei ne nyt yleensä päässeet sanomaan että tein väärin. Se on lohdutus siinä asiassa. Se kyllä osoittaa kun kehitettiin organisaatiota, niin nähtiin tämä pataljoonaupseerin rooli. Minulle tuli silloin kun tätä organisaatiota suunniteltiin, niin tämä elävästi mieleen. Itse asiassa minulla oli sellainen rooli siellä. Komppanianpäälliköt oli yleensä kapteeneita, mutta kyllä se yhteistoiminta sujui kaikin puolin oikein mukavasti. On todella mukavat muistot niistä komppanianpäälliköistä.

Perttuli: Kyllähän komppanianpäälliköt aina pataljoonan esikuntaa kunnioitti.

Kanninen: No, ei sekään nyt aina. Joskus oli niin jos puututtiin liikaa komppanianpäälliköiden asioihin, niin ei sekään ollut hyvästä, piti olla se puuttuminen niin, että se puuttuminen nähtiin tukena. Se on siis johtamisessa oleellista. Alaisen pitää tuntea se, se hyväksyy tiukankin puuttumisen, kun se toteaa että häntä tuetaan sillä johtamisasiaan puuttumisella. Mutta jos se puuttuminen on sellaista, että ei kanneta myöskään yläportaassa vastuuta, se on se kaikkein pahin suomalaisen luonteen kannalta. Se on perusta koko johtamisen kouluttamisessa.

Perttuli: Tämä pataljoonaupseeri, jollaista tehtävää sinä siellä hoidit, senhän hyvin ymmärtää että pataljoonankomentajat eivät aina ole 100-prosenttisiä tehtävänsä hoitamisessa. Jostain syystä se on vajavaista, eikö niin? Silloin kun on pataljoonaupseeri mukana, niin se täydentyy se pataljoonan johtaminen.

Kanninen: Niin, se oli niin hassua, silloin olisi pitänyt vetää komppanianpäällikkö sieltä pataljoonaan, jos komentaja on esimerkiksi lomalla, sairaana tai muuta sellaista. Se ei ole aina tietysti hyvä, silloin kun ollaan suppeella alueella jossain Karjalan Kannaksella, niin mikäs siinä, komppanianpäällikkö

marssi sen 300 metriä tai kilometrin pataljoonan komentopaikkaan ja hänellä oli jatkuva kontakti. Mutta ajatteles, siellä Rukajärvellä oli 30 kilometriä Kiimasjärvelle, jos minä vedän sieltä sen komppanianpäällikön johtamaan pataljoonaa, niin ei sekään ole hyvä.. Se jää yksin taas silloin, pitää vaihtaa joku joukkueenjohtaja tai muita. Kyllä tämä oli siis selvä sodan opetus tämä, että me muutimme organisaation tämmöseen pataljoonaupeeriin.

Perttuli: Niin, herra kenraali, sitten kun tosiaan alussa mainitsin, sinä Rukajärven miehistä, Rukajärvellä kaiken kaikkiaan kun otetaan mukaan myöskin ne, jotka tavallaan niinkuin meni sodan aikana sen divisioonan läpi, niin sen vahvuus oli kai jotain 14-15.000 tuhatta kerrallaan samana ajankohtana, mutta sitten siitä mentiin paljon läpi, että ehkä se oli jotain 17-18.000 rukajärveläisiä kaikkiaan, jotka siellä pitemmän tai lyhemmän aikaa palveli, niin sinä olet näistä miehistä nyt niinkuin sotilasuralla vallan ykkönen ja olet näin korkeassa asemassa kuin Pääesikunnan päällikkö. Pyytäisin ensinnäkin, että sinä kääntyisit niinkuin Pääesikunnan päällikön tasalta esimerkiksi tai yleensä korkean puolustusvoiman johtajan tasalta katselemaan taaksepäin tätä Rukajärven suuntaa, vertaamaan sitä ehkä muihin rintamalohkoihin jaarvioimaan sitä sen kokemuksen perusteella, mikä sitten myöhemmin oli sotilasurasi aikana.

Kanninen: Siinä oli monta mielenkiintoista seikkaa Rukajärven suunnassa. Ensimmäinen oli tietysti organisatorisesti se, että oli ainoa divisioona joka oli jatkuvasti ja koko ajan suoraan Päämajan alainen. Se oli ns. erillinen suunta tässä mielessä. Ja sitten se pysyi hyvin stabiilina tilanne siellä, että siellä ei mitään suuria vaihteluja ollut. Meillä oli koko ajan sama komentaja, joka oli todella joukkojen luottamusta nauttiva Raappana, ihmisenä aivan loistava ihminen. Minä en kovin paljon, mutta tapasin kuitenkin useamman kerran. Ja tämä loi semmosen erityisen ilmapiirin. Mainitsin jo aikaisemmin sen, että oli myös erikoista tuo loistava yhteistoiminta ilmavoimien kanssa, jossa oli sekä hävittäjä- että tiedustelupuolta siellä Tiiksjärven kentällä. Sitten oli tietysti toinen seikka tämmösellä suunnalla, kun se oli erillinen suunta yhden huoltotien päässä, niin se aiheutti tietysti omia erityisongelmia, jotka tulivat esille myöskin tässä Klyysinvaaran suunnassa, mutta jo mainitsin alussa, kuinka sitten jokainen mitään yksityisiä ajoneuvoja ei koskaan lähetetty tielle, vaan kaikki tapahtuivat suoja- tuissa kolonnissa. Suhteellisen harvoinhan niiden kimppuun käytiin, mutta vanjan partiot kuitenkin kiersivät niillä alueilla ja siinä oli semmosta pientä toimintaa. Itse asiassa sitten Repolan ja oikeastaan Tiiksjärven välillä ei ollut, se oli yhtä erämaa- aluetta ja se ajettiin aika lailla pötköön. Sitten oli Tiiksjärvi ja sieltä Ontrosenvaaraan Lietmajärven tienhaaraan, oli seuraava jossa oli meillä omat. Siinä oli välilläit:kin, niinkuin niissä taisteluissakin siellä silloin aikanaan kävi selville. Ja sitten oli taas tietysti RUKajärvi, jossa oli divisioonan esikunta ja myöskin huolto- osia oli sillä alueella. Siinä tulikin jo varsinaiset rintamasuunnat. Että tässä suhteessa se oli myöskin aivan erityislaatuinen. Jos ajatellaan sen strategista merkitystä, niin sehän on ensinnäkin, se työntyy suhteellisen pitkälle Itä-Karjalaan.

Perttuli: Koko se toiminta-alue kun otetaan myöskin partioiden liikkuma-alue, niin sehän oli 250 kilometriä Suomen rajasta itään. Ja sitten leveyttä sillä oli linnuntietä mitaten jotain 180 kilometriä, mutta sitten kun se maaston kautta..

Kanninen: Kun se kaarsi vielä sivusta niinkuin kerroin Kiimasjärvelle saakka

Perttuli: Niin saattoi mennä 220 - 230 kilometriin tuo leveys. Sitten vielä oli semmonen tieto, että se oli Länsi-Euroopan suurin, yhtenäinen erämaa-alue.

Kanninen: Kyllä. Erämaa-alueista tulee tässä, vaikka kyllä vähän hyppeleekin, kun siellä on niitä valtavia kelometsiä, jota missään muualla en tiedä, että onko niitä olemassakaan. Kun Nikoskelaiselle rakennettiin saunat oikeaoppisesti, niin kyllä pantiin autot aina hakemaan, kelopuusta ne piti olla. Ja kämpät tehtiin punahongasta, ne oli arvokkaita kämppiä. Ja Marskin maja oli kuuluisa esimerkki siitä ja sitten Raappanan oma komentokämpä, joka on sieltä myöskin tuotu ja joka oli sitten siellä metsästysyhdistyksellä. Tässähän on monta tällaista historiaa. Mutta mennään tähän divisioonan rooliin. Se, että hyökkäys pysäytettiin, oli tietysti se yksi ratkaisu, se oli yksi strateginen päätös, joka pysäytettiin sekä siis Kannaksella että Syvärillä ja sitten Kontupohjassa ja tuolla suunnassa joka puolella. Se oli todella tärkeä päätös siis Suomen puolustusvoimia ajatellaan sitten myöhempää kehitystä. Sillä kun tämä pysäytys käytännössä suoritettiin sitten joko syksyllä -41, kun se Rukajärvellä jo tapahtui, itse asiassa syyskuussa, se oli niitä ensimmäisiä pysäytyksiä. Taisteluthan jatkuivat sitten monella suunnalla, Kannaksella se oli jo pysähtynyt myöskin, mutta siis täällä muualla meni vuoden vaihteeseenkin saakka. Mutta joka tapauksessa se oli siis strateginen tilanne ja jos nyt ajatellaan Rukajärven merkitystä, niin sehän oli ennen kaikkea ja se sitoi vihollista ja piti vihollisen hyvinkin tarkkaan varpaillaan. Tosin meitähän ei ollut siellä vastassa kuin oikeastaan se yksi divisioona, ettei sitäkään pidä liioitella sen merkitystä, mutta joka tapauksessa vastakkain oltiin kaksi, kaksi ja yksi, suunnilleen voimat oli niinkuin tasoissa. Mutta tähän strategiseen merkitykseen liittyy sitten tämä suunnitelma -42 lähteä jatkamaan hyökkäystä Sorokkaan, jota tietysti saksalaiset vaativat ja sillähän olisi ollut kokonaisuuden kannalta suuri merkitys, koska ennenkaikkea USA:n antama materiaaliapu, niin sehän tuli rataa pitkin alas suurelta osaltaan. Tuli muitakin reittejä, mutta se oli kuitenkin aivan ratkaisevin avun suunta, joka sitten näkyi mm. meillä vastapuolella kun saatiin jotain saalista ja muuta, niin sieltähän löytyi sitten kaikenlaista amerikkalaista tavaraa lihapurkeista alkaen.

Siinähän meni hyvin pitkälle, joka löytyy historian kirjoista ja valmistelut suoritettiin sotilaalliselta kannalta hyvin pitkälle. Siis valmius oli, joukkoja jo koottiin, suunnitelmia tehtiin, esikuntatyö oli pitkällä, mutta strateginen ratkaisu, jonka teki loppujen lopuksi yhdessä tasavallan presidentti Ryti ja ylipäällikkö Mannerheim. He sen viime kädessä ratkaisivat ja ratkaisu oli se, että hyökkäykseen ei lähdetä. Jos olisi lähdetty, niin edellytykset sille, että Sorokkaan saakka olisi ehkä päästy, en sitä epäile. Minä uskon, että tämä olisi ollut täysin mahdollista, suunnitelmat tehtiin niin huolella ja joukkoja oli siinä käytettävissä ja vastapuoli oli kaikkein heikoimmillaan vielä silloin -42. Mutta silloin olisi Neuvostoliitto joutunut keskittämään huomattavasti enemmän joukkojaan, tuok~~xxx~~ rautatie suunta. Muurmanskista etelään oli siis niin elintärkeä, että se olisi ollut pakko keskittää huomattavasti enemmän joukkoja. Me olisimme joutuneet hyvinkin raskaisiin taisteluihin ja olisiko sitten ollut edes mahdollisuuksia käytännössä pitää sitä aluetta hallussaan, jos Neuvostoliitto olisi työntänyt siitä voimakkaan iskun useamman divisioonan voimalla ja siinä olisi tullut sitten meille tappioita. En tiedä olisiko se nyt koskaan loppujen lopuksi vaikuttanut sodan lopputulokseen sen enempää, mutta joka tapauksessa raskaat taistelut olisivat olleet edessä, enkä usko, niinkuin sanottu, sillä olisi ollut Suomen kannalta niin kovin suurta merkitystä, sillä tuo apuhan olisi sitten voitu suunnata tietysti jossain määrin muualle. Tottakai se olisi sitä vaikeuttanut, mutta tämä ratkaisu, jonka Ryti ja Mannerheim tekivät, niin se ilman muuta liittyy tähän Suomen kokonaisrooliin. Sillä kun päästiin vuoden -42 puolelle, niin mehän tiedämme että silloin jo monella suunnalla alkoi olla epäilyksiä siitä, että pystyykö Saksa hoitamaan tämän sodan kunnialla loppuun. Selviä ilmiöitä jo silloin kun se vaikea talvi tuli esille, tuli tämä Moskovan edustan taistelu jne. ja sitten

vähitellen alkoi tulla yhä voimakkaammin tietoja siitä, että Saksa ei sitenkään ollut varustautunut huolellisesti tähän operaatioon, vaan sanoisinko aika kevytmielisesti, jos ajatellaan niinkuin strategian kannalta. Joukoilla ei ollut talvivarustusta ja muutenkin varustus oli sittenkin puutteellinen. Panssarivaunuja ja aseistusta piti repiä, että saatiin paljon divisiooneja irti kun oltiin liikkeellä ja tulivoima oli kuitenkin kohtuullisen tehokas, niin kaikki meni hyvin. Mutta sitten seuraavassa vaiheessa todettiin, että resurssit jäivät sittenkin vajaaksi.

No, sitten minä menen ihan toiseen aspektiin tälläsellä suunnalla. Meilläähän oli tietysti tällaisia erämaa-alueita jossain määrin, mutta ei mitään vastaavaa kuin tämä Rukajärvi. Jos nyt ajattelee sitä henkilökohtasta kokemusta, siis tämä Kiimasjärven - Tsirkka-Kemijoen väli siellä pohjoisessa, nehän oli valtavat erämaat siellä. Päätien suunnassa oli sitten tietysti ainoa joka oli vähän niinkuin rintamat vastakkain siinä, mutta sitten kun lähdettiin Vansjärveltä ja etelään Ontajärvelle ja puhumattakaan sitten, kun tässä jäi kokonaan tuon tielinjan salon suunta mainitsematta aikasemmassa vaiheessa, jossa Lukkarin johtama osasto hoiti sen Pieningän salon kautta tulevan tien tai pikemminkin ehkä polku-uran, niin sehän oli aivan mahtava erämaa siellä. Kummallakin sivustalla oli siis aivan kertakaikkiaan jotain ainutlaatuista siihen aikaan. Ja siksi tietysti olisi kiva joskus päästä käymään siellä, siellähän on vedetty rautatie nyt Pieningän salon kautta pohjoseen ja sitten taas Kiimasjärven suunnalla on Kostamukset ja kaikki. Varmasti sielläkin on olosuhteet täysin muuttunut niistä ajoista, mutta se eläinmäärä, karhu ja hirvi ja erikoisesti peurat, sehän oli semmonen erikoisryhmä, joka Suomessa on nyt tuotu sieltä rajan läheisyydestä vähän tuonne Jyväskylän pohjoispuolelle. Se oli ikävä kyllä sellaista teurastusta siellä, kun oli vähän ruokaa, niin niitä ammuttiin liikaa.

Mutta joka tapauksessa tällainen erämaataistelu se antoi erinomaisen paljon kokemusta ja ajattelemisen aihetta. Olen näinä päivinä, eilen nimenomaan, kirjoitellut esitelmää ensi elokuussa Mardidissa pidettävässä sotahistorian kokouksessa, jossa aion kuvata tätä suomalaista, sanoisinko puolustusasemataktiikasta siirtymistä alueelleiseen puolustusjärjestelmään. Ja silloin tulee tietysti vääjäämättä mieleen aina ne kokemukset mitä tällaisissa taisteluissa saa. Niitä ei pidä myöskään liioitella, se oli senverran erikoinen erämaa-alue. Mutta joka tapauksessa, luottamus siihen että suomalainen mies ainakin silloin vielä, enkä usko että se siitä huolimatta, että emme enää ole sillä tavoin kykeneviä yksin tulemaan toimeen metsissä, niinkuin vielä siihen aikaan se kainuulainen ja Karjalan mies, joita meidänkin pataljoonan joukko oli pääosin. Joka tapauksessa, kyllä se metsä on se suomalaisen turva oli sitten mikä tahansa, vaikka meillä on minkälaiset ja kumiajoneuvot ja muut, kyllä ne tietysti muuttavat aika paljon taktillista käsitystä, mutta osoittaa myöskin että mihinkään muihin olosuhteisiin rakennettu organisaatio, joka on kaikilla suurvalloilla, niin se ei koskaan voi sopeutua niin tällaisiin olosuhteisiin, ei edes suomalaiseen, sanoisinko karjalaiseen maastoon, Pohjois-Karjalaan tai Savoan, ne ovat kuitenkin samantyyppisiä. Siis ei mikään suurvalta voi tehdä organisaatiota Suomea varten, se on vain Suomi, joka voi perustaa omat puolustusvoimansa suomalaisia olosuhteita varten. Ja se täytyy aina, kun sitten ihmetellään sitä miten me muka voisimme pärjätä. Niin, kun sitten tämän selittää, tässä on niin valtava ero juuri tuossa suhteessa. Ja se erohan on kasvanut, silloinhan venäläinen divisioona oli suurinpiirtein sama, sitä marssittiin jalan ja hiihdettiin ja vedettiin tykistöä hevosilla kummallakin puolella. Me oltiin tasaveroisia. Mutta tänä päivänä kun kaikki on moottoroitua, niin se tuo melkosia yllätyksiä tullessaan, siis kielteisiä yllätyksiä. Ja sen moottoroidun armeijan käyttö on hyvinkin rajoitettua loppujen lopuksi. Ja siksihän me olemme nyt sitten kehittäneet järjestelmän, että suomalainen mies, puolustaja ei väisty, se väistyy metsiin, mutta palaa teidin varsiin ja sitoo vihollista ja hajoittaa hänen tulivoimaansa ja estää ja vaikeuttaa huoltoa.

Että ei oikeastaan tuossa, tuon suunnan erityismerkitys oli, toistan vielä kerran sen, se oli fantastisen suuri. Se oli niin monella tavalla erityislaatuinen ja ehkä juuri sen erityislaatuisuus oli yksi seikka, jota minä arvostin siellä ja näissä muisteluissa varmasti on kiinnittänyt huomiota, että se henki oli siellä erittäin hyvä. Siellä oli sitä todellista suomalaista miestä, joka osasi toimia metsissä, tuli toimeen, oli oma-aloitteinen, ymmärsi pelin hengen ja näinollen silloin myöskin aivan pienistä vinkeistä jo toimivat eikä tullut yleensä mitään kielteisiä yllätyksiä. Tottakai yksilöitä on, sehän on selvä asia. Jonkun hermot ei kestä jotain tappelua ja se on sillä selvä. Täytyy ottaa huomioon kokonaisuus ja tuo yhteistoiminta, mitä meikäläinen nuorena luutnanttina joutui pelaamaan esimerkiksi divisioonan esikuntaan päin ja naapurijoukkoihin. Kyllä se oli kertakaikkiaan aivan loisto, siellä' pelas kaikki systeemit.

Perttuli: Eikös siinä juuri sopivasti sattunut, että sellaista maakuntien miehet, joissa tämä metsätyö ja metsä yleensä oli pitäjissä heidän kotipaikkakunnillaan oleellinen asia. Heistä monet oli kansakoulusta päästyään suoraan menneet isän avuksi savottaan. Eli tämmösten maakuntien miehet sitten juuri joutui heille sopivaan, jossa heidän kaikki tämä elämäntapansa ja tottumuksensa tuli hyödyksi.

Kanninen: Nimenomaan. Siinä se oli juuri se, että tuo kainuulainen joukko esimerkiksi siinä, henkilökohtaisesti muistan sen. Kannaksella minä olin Etelä-Pohjalaisessa rykmentissä, se ei ole ihan samaa, mutta siis siihen aikaan kuitenkin ihmiset osas käyttää sahaa ja kirvestä, ne oli ne kaksi oleellista työvälinettä. Kun helsinkiläinen nuori ylioppilas-vänrikki, tietysti ensin reservivänrikki, menee sinne ja sitten sanotaan, että vänrikki rakennuttaa nyt korsun tähän. Voi kuvitella, että sitä jää ensin miettimään mikä se korsu oikein on ja sitten sitä noin kuvaannollisesti piirtää tupakkalaatikon kanteen, että sen pitäisi olla näin ja näin suuri korsu. Ja sanoi sitten miehille, että se korsu tehdään. Ja se oli sillä selvä. Tämä tietysti monta kertaa jännittää, että jos tämän päivän joukko kootaan jostain päin Suomea ja sanotaan ilman muuta, että tehkää mulle korsu tähän. Mitenkähän siinä kävisi. Tässä on se ero tietysti tämän päivän ihmiseen.

Perttuli: Sitten vielä näitten miesten luonteesta, siis nimenomaan näitten maakuntien ihmisten luonteessa oli tietyllä tavalla vaatimattomuutta ja semmosta, että pärjätään heikoissakin oloissa, ei ruveta murisemaan vaan ollaan niissä oloissa. Ja sitten tietynlainen tunnollisuus. Eli kun tuli tehtävä, niin se hoidettiin.

Kanninen: Niin ja kun ymmärsi sen tehtävän. Sehän siinä on juuri. Se oli se vanha saksalainen koulutus, ei aina niinkuin perusteltu. Suomalaisille ei tartte onneksi perustella paljoa. Sen pitää huomata, että ymmärtääkö joukko miksi me nyt teemme tämän. Ja silloin se oli selvä, sitten se kähti menemään. Jos joukkue ei tajunnut sitä, mikä tässä on nyt varsinainen tehtävä, niin silloin siinä tuli epävarmuustekijöitä ja se oli johtajan tehtävä huolehtia siitä, että ne kaverit todella ymmärsivät, että tämä palvelee kokonaisuutta, me hoidamme oman roolimme ja naapurit hoitaa omansa. Silloin ei ollut kyllä vaikeuksia.

Perttuli: Sitten tuota johtajan asema siellä esimerkiksi kenttävartioissa kun siellä kuukausia joutui olemaan tämmönen joukko, oliko se nyt kaksi ryhmää tai oliko se vahvistettu joukko, niin kenttävartion päällikön asema kun hän asui siellä miesten kanssa samassa tilassa ja koko ajan sitten pienellä alueella erillistä elämää. Ja olla siellä esimiehenä ja onnistua esimiehen tehtävässä, se oli hyvin vaativa homma.

Kanninen: Se oli vaativa, mutta se oli myöskin opettavainen. Ja kyllä sitä sitten yllättävän pian siihen sopeutui, täytyy muistaa että esimerkiksi kadettikoulutus silloin vielä, että siellä korostettiin sitä muodollista kuria niin paljon, että kun sitä tuli kadettikoulusta ensin Kannakselle, niin tietysti sitä täytyi pikkusen sillä talonpoikaisjärjellä mieltää, mitkä näistä opeista on nyt suoraan sovellettavissa tänne ja mitkä ei. Tuolla se tuli vielä voimakkaammin juuri, koska siellä oltiin niin eristettynä, mutta kyllä se Kannaksellakin oltiin tukikohdassa ja kyllä sitä siellä sitten ja miesten kanssahan suomalainen johtaja aina asuu. Ei hän siinä suhteessa ole, niinkuin muissa maissa on suuriakin eroja, mutta ei meillä ollut.

Perttuli: Sinä kun lähetit partioita usein liikkeelle, niin se kaavahan jolla ne partiot käski, niin se oli aika yksinkertainen. Siinä sitten partionjohtaja vaan käskyn antaa ja kysyy, että onko tehtävä selvä ja käskyn saaja sitten ilmoittaa, että selvä on.

Kanninen: Kyllä se oli vähän pitempää pohdiskelua sikäli, että ensinnäkin meillä oli nämä venäläiset kartat ja sitten oli ilmakuvat. Siis nämä kaksi oli se perusmateriaali, jonka kanssa löhdettiin. Ja senjälkeen tietysti meikäläinen, joka vastasi tiedustelusta ja tiedustelu-upseerina toimi siinä, niin täytyi pyrkiä antamaan niin paljon tietoja vihollisesta kuin mahdollista. Sehän oli se perusta, ettei tulisi mitään suuria yllätyksiä. No, sitten aivan sen kaavan mukaan annetaan tiedot omista joukoista ja jos ei paluumatka tapahdukaan samaa reittiä ja millä tavoin saadaan yhteydet ja kaikki. Kyllä se kaava, joka RUK:ssa opetettiin, pitää siinä hyvin paikkansa. Mutta sitten itse suunnittelu. Sitä istuttiin aika pitkään sen partionjohtajan kanssa sen kartan ja ilmakuvien kanssa, koska minä ainakin olen opettanut alaisiani ja näitä siihen, että heidän pitää karttaa tuijottamalla oppia se, ettei sitä tartte aina kaivaa, vaan pitää olla mielikuva siitä tehtäväalueesta hyvin tarkkaan. Ja nämähän nyt oli kun oltiin Vansjärvellä, niin partiomatkat oli lyhyitä, ne oli muutaman kilometrin partioita eteen ja kun taas oltiin pitemmällä, niin ne oli sitten kymmenen - kaksikymmentäkin kilometriä. Ja usein parin päivänkin, sittenhän oli yöpymisiä. Se oli yleensäkin ihmiselle oleellista se karttaan katseleminen. Se on semmonen sotilaskoulutusasia, jota suinkaan ei aina muisteta. Kartta pitää olla edessä ja sitä pitää niinkuin kuvaannollisesti tuijottaa ja opetella sitä karttaa ulkoa, niin käskyn antaja kuin se joka saa tehtävän. Se, että otetaan vaan kartta mukaan ja lähdetään, se ei käy, vaan täytyy nähdä siitä kartalta vähän ympäristön kokonaiskuvia. Venäläinen kartta oli sikäli mielenkiintoinen, että teiden varsista se piti hyvin paikkansa, mutta kun mentiin kauemmaksi tiestä, niin se oli usein vähän mielikuvituksen mukaan tehty. Ja sitten nämä ilmakuvat, mitä meillä oli ilmakuvakarttoja ja hyvin harvoin varsinaisia ilmakuvia, niin niitä piti sitten täydentää mahdollisuuksien mukaan.

Perttuli: Tämä sinun tapasi antaa partionjohtajalle käskyä, niin minä luulen että se oli kohtalaisen harvinainen, ei partionjohtajille paljonkaan selvitetty kartalta tapauksia, ne joutu lähtemään. Niillä olisi ollut mahdollisuus antaa enemmän tietoa siitä kohteesta, mutta se olisi edellyttänyt vähän vaivaa. Useimmilla partionjohtajilla on juuri tällainen kokemus, että tuli hyvin lyhyt käsky ja tehtävä.

Kanninen: Onhan tietysti joskus pikatilanteita, mutta siis kuitenkin minun mielestäni taas se mikä siinä käskynannossa menetetään ajassa, niin se voiteaan kyllä sitten moninkertaisesti siinä itse suorituksessa. Kyllä täytyy saada yleensä olla aikaa valmistella se, sillä jos et sä valmistele, niin sulle tulee siellä semmosia yllätyksiä matkan aikana, että sinä menetätä loppujen lopuksi ajassa paljon enemmän, mutta menetät myöskin tuloksissa ja joskus tappioidina.

Perttuli: Kyllä partionjohtajalla pitää olla hyvät suhteet niiden kaverien kanssa, muuten ei oikein enää tahtonut pärjätä siellä, sillä se oli fyysisesti niin rankkaa hommaa. Minä olen juuri kaivannut tämmöstä tilannetta, että kun partionjohtaja saa käskyn, niin sitten pitäisi olla mahdollisuus sen esimiehen kanssa, joka sen käskyn antaa, neuvotella sen tehtävän totuttamisesta.

Kanninen: Nimenomaan, että se kartta on tuossa pöydällä tai maassa ja siinä se korvikemuki vieressä, joka oli se lämmin juoma ja sitten sitä pohditaan ja tuijotellaan ja katellaan ja hundeerataan vielä, sillä täytyy partion johtajan esittää myöskin oma näkemyksensä siitä. Ei se ole sillä selvä, että minä joka jään, niin minä vaan määrään mitä sinä teet. Niin hän sitten sen tehtävänannon jälkeen sanoo, kuule hei, mitäs jos mä menenkin pikkusen tuonne suuntaan ja katon tuolta ja minä sitten, että ei sinne saa mennä. Se on tämmönen desuneeraus, silloinhan se vasta herättää molemmin puolisen luottamuksen. Ja jos tulee yllätyksiä, niin tämmönen keskustelu, se joka on antanut tehtävän, se voi niinkuin aavistaa että jos siellä joku menee pieleen, niin ei saamari, nyt se kaveri varmasti tekeekin noin kun minä sen kanssa juttelin. Jos minä tämmöstä keskustelua käyn, niin mä olen usein ihan orpona, sieltä ei rupee kuulumaan mitään, niin mulla ei ole oikein kuvaa siitä mitenkä se kaveri mahtaa oikein junaila. Kuulen sieltä tappelunrähäkää, mutta en tiedä yhtään mitä hittoa se aikoo tehdä. Jos minä olen sen kanssa oikein desuneerannut, niin mulla niinkuin leikkaa, että hyvä ihme, nyt se toteuttaakin sen niinkuin se mulle sanoi, että jos toi menee pieleen, niin minä lähdenkin täältä, ja silloin minä voin auttaa sitä.

Perttuli: Minä luulen, että sinä olet ollut tämmönen suhteellisen harvinainen partiotehtävän antava esimies. Sinä olet halunnut tämän partionjohtajan kanssa tämmösen neuvottelun käydä. Minulla oli semmonen kokemus ihan monta kertaa, että sitä ei oikein rohjennut ruveta kysymään, ettei esimies vaan ala epäillä, että se alkaa epäröidä, että sitä on arka. Siinä oli tämmönen tuntu ja sentakia se päätty yleensä siihen ja sitten lähtijä itsekseen mietti tai korkeintaan sitten partion varajohtajan kanssa mietti, että mites tässä nyt tämä tehdään.

Kanninen: Minä muistan erityisesti tämän Mannerheim-ristin ritarin tämän Hämmäläisen. Tapasinkin hänet pari kertaa sodan jälkeen, mutta nyt hän on kuollut. Hän oli Lieksasta kotoisin muistaakseni.

Perttuli: Sitten vielä tuo, vaikka et henkilökohtaisesti ollut mukana täällä Majevskin retkellä, niin kuitenkin se oli tuommosena erämaan läpikulku-suoritus ja aikamoinen, siis järjestelyltään ja sitten läpivedoltaan aikamoinen suoritus, kun siellä hevoksetkin oli mukana, 250 hevosta..

Kanninen: Ja tykkejä?

Perttuli: Kyllä.

Kanninen: Se oli aikamoinen. Niiden merkitys joskus jäi sotilaallisesti, ehkä tuntui ettei ollut niin kovin suuri, mutta loppujen lopuksi tämä sitoi vihollista. Jos ei meillä olisi ollut mitään partiointia, niin se ei olisi sitonut niin paljon vastustajan joukkoja. Tehtävähän oli sitoa niin paljon

Perttuli: Niin, me siirryimme keskustelemaan tästä Majevskin retkestä.

Kanninen: Niin, minä ehkä ottaisin vieläkin yleisemmin tämmösten partioiden merkityksen sentakia, että minä en tosiaan Majevskin retken aikana siellä

ollut ja minä olen lukenut sen vaan historioista ja noista taistelukertomuksista kylläkin. Minä luulen, että sinä ehkä paremminkin tunnet itse paremmin juuri tunnet sen, mutta minä ottasin tuon yleisen merkityksen kun nauhaa vaihdettiin ja jäi niinkuin lause kesken. Niillä on siis myöskin omalle joukolle erittäin tärkeä merkitys. Se lisää niinkuin itseluottamusta ja sodassahan on loppujen lopuksi, että jos vaan maataan ja ollaan eikä olla aktiivisia millään tavoin, niin sillä on semmonen lamauttava vaikutus. Jos yhtäkkiä alaa kova taistelutoiminta, niin on vaikea siihen sopeutua. Tämähän on semmonen asia, joka on ollut hyvin psykologisesti johtajan oikein hoidettava, sillä myöskään tommonen turha partiointi ja turhat väkivaltaiset tiedustelut, jossa ei ole niinkuin mitään oikein järkeä, niin ne myöskin kalvavat miesten luottamusta, että tapatetaan ja tulee tappioita turhaan. Se pitää myöskin motivoida hyvin, mutta toisaalta kun se on motivoitu ja se yritys on onnistunut vaikka vaan tällaisena suorituksena, johon viittasit, siis teknillisenäkin suorituksena, niin se luo luottamusta omien kesken. Siis ne jotka ovat olleet mukana on oma ryhmänsä, mutta kun sitten kaverit kuulee, että me ollaan pystytty suorittamaan ja ne tuovat tullessaan terveisiä, sanoisinko sieltä vihollisen puolelta, niin se myöskin osoittaa että me pystymme jatkuvasti sellaisiin suorituksiin, jotka jossain seuraavassa vaikeassa taistelutilanteessa ovatkin taas arvokkaita.

Ja nyt minä tulen erääseen asiaan, joka kannattaa tässä vielä panna ylös ja joka on jäänyt huomioita vaille. En tiedä kuinka paljon siitä on keskusteltu, mutta venäläisethän oppivat meiltä paljon. -44 kesähän oli se, joka toi meille taktillisia yllätyksiä, että venäläinen pystyy soveltamaan, sanoisinko suomalaisen maastonkäyttöä. Yksi esimerkkioli Ilomantsi ja jo ennen Ilomantsia se tuli maastoitse läpi sinne Porajärven suunnalle. Siellähän oli myöskin tällaisia tilanteita, siellä Nuokkijärven pohjoispuolitse kun ne rupesi rakentamaan sitä tietä, joka ei onneksi ehtinyt sitten aselepoon tullessa koskaan valmiiksi. Sehän oli valtava operaatio jo itse asiassa se pitkä matka sieltä. Ja kun minä sitten aina luin siellä nämä divisioonan tilannetiedotukset, jotka tuli salaisena sinne, niin siellä taas kuultiin räjäytyksiä ja lentokone havaitsi tietekoa jne. siellä pohjosessa. Jos sota olisi jatkunut vielä 2 - 4 viikkoa; niin siellä olisi ruvennut tapahtumaan ja meillä ei ollut mitään sillä hetkellä joukkoja kokonaisuuden kannalta pistää vastaan siellä. Se oli hyvin mielenkiintoinen vaihe, siis venäläinen käytti tätä meikäläistä maastokulkukelpoisuutta ja erinomaisesti oli ottanut oppia suomalaisilta. Siinä mielessä kaikki nämä tämmöset mastoretket, niin niillä oli oma merkityksensä, mutta täyty aina muistaa, että siis myöskään, niinkuin minä sitten Kannaksella jouduin tekemään, siellä niinkuin vähän tyhjänpäiväisestäkin joskus jäi sellainen mielikuva, että tehtiin nyt vaan tommosia väkivaltaisia tiedusteluretkiä ja vanginsieppauksia ja muuta, kun ei ollut muuta tekemistä niin tehtiin niitä. Siinä on aina plussia ja miinuksia. Ja se on johtajan psykologisesta otteesta kiinni, ettei siinä mennä liiallisuuksiin, vaan juuri sopivasti niin että se joukon hengen ja taistelukunnon ylläpitämisen kannalta on paras mahdollinen. Meillä joskus on ollut sellaisia esimiehiä, jotka ovat, melkein voi sanoa suomalaista sanaa simputtaen joukkoja käyttäneet turhiin operaatioihin ja turhiin tappioihin. Ja silloin menee joukon ja johtajan välinen luottamus kertakaikkiaan.

Perttuli: Minulla onkin tuossa keskustelulistassa semmoset kaksi sanaa kuin Laiston suo. Oletko kuullu siitä.

Kanninen: Laiston kanssa jouduin tekemisiin sodan jälkeen ja ehkä on parempi, ettei siitä kannata edes puhua, se oli hyvin ikävä tyyppi.

Perttuli: Siellä on nimittäin kaksi tämmöstä esimerkkiä, on tämä Laiston suon tapahtuma, jossa kai kaatui 58 nuorta miestä aivan oikeastaan turhaan ja sitten on toinen ihan vastaava esimerkki. Tämä Laiston suo oli Ontrosen-

vaaran tasalla se tapahtuma, se oli Tsirkka-Kemin takana. Ja toinen oli sitten Rukavaaran valtauksen jälkeen, joka vaara kyllä oli jo vallattu mutta kylän valtausoperaatio oli menossa, niin siellä oli ihan vastaava juttu. Kev.Os.2 oli Toivo Hannilan, jossa Esko Pallasvirta oli yhtenä kompanianpäällikkönä. Siellä oli ihan vastaava tilanne syntymässä; aukea suo ja käsky jo mennä suon yli kompanian kahdessa ketjussa. Kompanian miehet oli tarkkaillut sitten tästä vastapäistä harjua ja vähitellen oli selvinnyt, että siellähän on vanja asemissa. Ne meni sitten siitä kertomaan Pallasvirralle ja sitten epäilivät, että ei olisi syytä lähteä. Tässä on kaksi kompanianpäällikköä, toinen joka ihan uhitellen pistää menemään, valmistelut myöhästyy, mutta ei välitä eikä jää odottamaan ja sitten käy niin kuin käy. Pallasvirta menee Hannilan luokse ja selvittää, että ei ole syytä lähteä. Ottaa sen riskin ettei suorita sitä tehtävää, joka on käsketty ja pelastaa sitten kiuruvetiläiset.

Kanninen: Esko Pallasvirta oli järjestöosaston päällikkö ja minä olin operatiivisen osaston. Ja Laisto tuli taas kadettikouluun opettajaksi kun minä olin kadettikoulussa sodan jälkeen.

Perttuli: Kyllä sodan eri tasoilla johtajilla, niillähän on tietysti kun sotavaiheen hoitaminen tarkoittaa sitä, että pitää tehdä tietyt tavoitteet. Oikea johtaja näkee kokonaiskuvan ja panee sen menemään tietyllä tavalla.

Kanninen: Ja se, että millä tavalla. Pitää antaa tarpeeksi vapaita käsiä.

Perttuli: Johtajan vastuu on siinä aikamoinen, monen elämä on hänen käsissään hyvin paljon.

Kanninen: Tämä Laiston juttu on sikäli ikävä, että se on tainnut painaa häntäkin, vaikka hän oli erikoinen luonne. Minä en koskaan viitsinyt ottaa tätä asiaa edes puheeksi, kun hän yhtäkkiä ilmestyi kadettikouluun.

Sitten minä muistan erään tapauksen, en tiedä onko sitä kerrottu, jota minä olen käyttänyt kurikysymystä upseereille, kadeteille opettaessani esimerkkinä. Ja se tapahtui -44 keväällä, kevättalvella. Mutta nyt minä en edes muista missä joukossa se oli, kun lähetettiin partio erään luutnantin johdolla. Se oli siellä erämaa-alueella juuri, että se oli suhteellisen pitkä partiomatka, tavoitteena joku vihollisen tukikohdan tiedustelu siellä. Oli huono keli ja selvä käsky, että siis koskaan ei saa tulla samoja latuja takaisin. Ja tämä luutnantti meni, mutta oli senverran heikko luutnantti, kun oli oikein raskas vesikeli niin kaverit sanoivat, että kuule nyt luutnantti, että ei helkkarissa, kyllä me palataan samoja latuja. Mehän ollaan avattu valmis latu, ruveta nyt tekemään uutta taas, kun me ollaan aivan poikki jo. Ja luutnantti sanoi, että kun te kerran nyt noin sanotte, niin mennään. Ja sitten tietysti sillä välillä vanjan partio oli mennyt väijytykseen ladun varrelle. En enää muista, niitä kaatu muutama ja muutama joutu vangiksi ja pari-kolme pääsi sieltä pakoon. Siitä oli hyvin mielenkiintoinen oikeusjuttu, jossa tämä luutnantti tuomittiin vankeuteen. Tämä on juuri semmonen kuriesimerkki, jota minä olen käyttänyt opetuksessa, kuinka siis johtajalta vaaditaan ja kuka sitten loppujen lopuksi asiasta vastaa. Tämä oikeuden päätös tuli kaikkiin joukkoihin tiedoksi juuri esimerkkinä. Olisi kiva joskus kaivaa se.

Perttuli: Sitten on tällöinen keliä asia, joka liittyy lähinnä sinne -44 talveen varmaankin. Siellähän oli divisioonan tiedustelupäällikkönä divisioonan esikunnassa juuri tämä majuri Vehanen. Mulla on semmonen käsitys, että hän ei niinkään paljon huomionnut näitä keliolosuhteita kun hän suunnitteli partioitehtäviä ja lähetti partioita sieltä divisioonasta käsin. Keliolosuhteilla kuitenkin on aikamoinen merkitys siihen, että miten se tehtävä

onnistuu ja miten pitkälle miehet ulottuu menemään.

Kanninen: Meillä ei tullut tämmöstä ongelmaa hänen kanssa. Hän ilmeisesti sitten antoi meidän aika itsenäisesti asettaa ne tavoitteet ja muut siinä. Ei meillä ollut mitään tämmöstä ristiriitaa, en muista ainakaan ollenkaan. Nyt kun oli aikasemmion puhetta siitä, mitä moottorointi on tuonut etuja tämmöseen, on nämä lumikelkat. Nehän on siis valtava edistysaskel, se on muuttanut tämmösen partiointitaktiikan kokonaan. Koska silloin piti tarpoa tosiaan siellä se ladunavaajapartio, jonka jokainen muistaa kun sitä latua' on tarponut siellä vuorollaan ahkiota milloin vetäen ja milloin avaten ja taas vaihtaa miehiä ja reppu selässä. Nyt kun mennään moottorikelkalla, mutta silloin se oli niin valtava tekijä, että jos oli pehmeä lumi ja se upotti suksilla, niin se upotti. Tuntinopeus etenemisessä oli pari kilometriä ja hyvä sekin.

Perttuli: Sitten kun oli hyvän kelin aika, talvi oli juuri tullut, lunta oli vähän, parikymmentä senttiä korkeintaan, niin silloin oli suomalainen partio hyvin nopea, mutta venäläinen partio oli hidas, sillä oli se tuttu hiihtotyyli. Ero oli kummankin nopeudessa hyvin suuri. Ja vastaavasti sitten oli hankikannon aikana.

Kanninen: Sitten oli taas hankikannossa se, että jos oli kaunis, tyyni kuutamoyö, niin hitto soikoon, sehän kuului vaikka minne. Mutta sitten jos oli pikkusen lunta päällä, niin mentiin hiljaa.

Perttuli: Ihan karkean hangen aikana ei parantunut mennäkään, se oli valtava ääni.

Kanninen: Se kuului yllättävän kauas se hiihtämisen ääni.

Eläimistö on yksi joka kanssa oli hyvin mielenkiintoista oppia. Niinkuin minä sanoin, niin Nikoskeläinen opetti kun kerroin että yksin siellä hiippailin, niin mulla oli se tapana aina kun oli tuommonen aukea, tarkkailin juuri maastoa miten siellä on lintuja ja muita ja miten eläimet käyttäytyy. Ei se ole sataprosenttisen varma, joskus erämaassa linnut ei pelkää aina ihmistä, mutta kyllä niistä kuitenkin saattoi tehdä havaintoja, että joskus eläimet käyttäytyi niin, että voi olla täysin varma ettei siellä ole ketään, on ihan rauhallista aluetta. Kaikkea tämmöstä.

Samoin sitten yksi asia siellä meidän pataljoonan puitteissa oli se, että minä ensimmäisen kerran, koska Kannaksellahan ei ollut koiria, niin tämä sotakoirasysteemi, vartiokoira ja partiokoira, mutta erityisesti vartiokoirat niissä tukikohdissa. Se on yksi semmonen mielenkiintoinen asia, koska mies otti yleensä parivartiokseen mieluummin koiran kuin toisen miehen.

Perttuli: Niitä koiria alkoi tulla sinne vissiin -42 talvella.

Kanninen: Silloin niitä oli jo aika paljon, kaikissa näissä tukikohdissa oli koiria silloin. Mutta silloin taas hangen aikana, niin koirista ei ollut vastaavaa hyötyä silloin, kesällä paremminkin.

Perttuli: Sitten kaikki koirat, niitähän käytettiin yhteyspartioissa myöskin.

Kanninen: Juuri partio on sikäli hankala koiralle, että se riippuu juuri paljon siitä minkälainen on se hangen kanto, ettei mene tassut rikki.

Perttuli: Jaaha, herra kenraali, tosiaan tässä on tullut todella arvokasta näkemystä tähän meidän aikamoiseen haastattelusarjaan. Meillähän on kaiken

kaikkiaan 540 haastattelua tapahtunut tähän mennessä, tietty osa niin että asianomaiset ovat itse kirjoittaneet. Mutta vielä kertaakaan ei ole tullut tämmöistä yleiskatsausta, niinkuin nyt on saatu tähän haastattelujen joukkoon. Tämä on hyvin arvokas parituntinen mitä tässä on vietetty.

Aseveljien puolesta esitän parhaat kiitokset.

Vielä jatkamme erään asian kanssa kenraali Kannisen kanssa käytävää keskustelua. Jäi kysymättä sellainen asia, joka kiinnostaa reserviläisiä ja sitten aseveljiä ja yleensä kansalaisia, jos ei oikein saa selvää kuvaa. Kun siellä pääesikunnassa korkeimmassa huipussa on ensin puolustusvoimien komentaja ja sitten siellä on kaksi herraa, on pääesikunnan päällikkö ja yleisesikunnan päällikkö. Voisitko kuvata mitkä ovat nämä tehtävät kummallakin viimeksimainitulla herralla.

Kanninen: Minä lähdän pikkusen tässä historiasta. Ensinnäkin ts. viime sodan aikana työnjako oli hiukan erikoinen sikäli, että Mannerheimhan oli oma persoonallisuutensa ja ihmisten mukaan organisaatiotkin usei muotoutuvat. Hänhän oli siis ylipäällikkö, joka johti sotatoimia. Oli siis jaettu ylin valta tasavallan presidentin ja ylipäällikön kesken. Tämä oli selvää. Hänen alaisenaan oli päämaja, mutta päämajalla ei ollut siis varsinaista päämajan päällikköä, vaan se oli yleisesikunnan päällikkö, juuri eksaktisti tällä nimikkeellä, jossa mm. huomattavan osan aikaa oli kenraali Heinrichs. Sitten siitä seuraava, sanoisinko alaspäin operatiivisessa mielessä oli tietystikin päämajoitustestari, siihen aikaan siis kenraali Airo. Jos nyt ajatellaan sitten sodan johtamista, niinkuin Airo on itse aina sanonut, että hän oli se joka johti sotatoimia, hän oli siis operatiivinen johtaja, päämajoitustestari. Yleisesikunnan päällikkö johti päämajan kokonaisuutta, mutta oli usein sivussa operaatioitten välittömästä johtamisesta. Hänet pidettiin tietoisena niistä, mutta hän ei puuttunut useinkaan välittömiin johtamistehtäviin. Ja näinollen esimerkiksi Airo esitteli suoraan operatiiviset asiat Mannerheimille ja hänen rinnallaan, huom. tiedustelupäällikkö. Ne olivat siis rinnakkaisasemassa päämajoitustestari ja tiedustelupäällikkö. Kumpikin esittelivät yleensä erikseen ja sitten kun oli suuria esittelyjä, niin sitten saattoivat olla tietysti kaikkikin yhdessä. Mutta tämä oli se yleinen periaate. Sitten oli komentopäällikkö erikseen, joka hoiti taas sen puolen asiat.

Sitten kun mennään tähän nykypäivään, niin nykyinen pääesikunta, joka on ajateltu sillä nimellä myöskin sodan aikana, se jakaantuu neljään eri esikuntaan vielä tänä päivänä. Siihen on tulossa lähiaikoina organisaatiomuutos, mutta en puutu siihen nyt tässä. Siellä on siis yleisesikunta, koulutuskeskusta, huoltoesikunta ja sotataloussesikunta. Siis neljä pääesikunnan alaesikuntapäällikköä, ne on niinkuin rinnakkaisasemissa. Ne ovat yleensä kenraalimajureita tai kenraaliluutnantteja tilanteesta ja virkaiästä tietysti riippuen. Heidän esimiehensä on siis pääesikunnan päällikkö ja sitten on puolustusvoimain komentaja, joka siis jos nyt lähdetään tutkimaan miten tämä systeemi toimii, niin puolustusvoimain komentaja vastaisi tietystikin ylipäällikköä, mutta puhtaasti sotilaallisella rintamalla, koska ylipäällikkö sanan varsinaisessa merkityksessä, niinkuin lakiteksti sanoo, niin sehän on tasavallan presidentti, mutta hän on kuitenkin, siis puolustusvoimain komentaja, on sotilaallinen ylin johtaja. Hänen alaisenaan siis pääesikunnan päällikkö toimii ja koordinoi koko pääesikunnan toimintaa, siis kaikki sen sektorit, yleisesikunnan, koulutuspuolen, huoltopuolen ja myös sotatalouspuolen. Siinä on siis työskätkä siinä mielessä yllin kyllin. Jos sitten ajatellaan kuka johtaisi operaatioita varsinaisesti, suoranaisesti, niin se on tänä päivänä yleisesikuntapäällikkö, pieni nimikemuutos. Viime sodassa yleisesikunnan päällikkö, nyt yleisesikuntapäällikkö. Ja päämajoitustestari-nimike löytyy nyt päämajamestari-nimikkeellä sieltä

yleisesikunnasta. Että toisin sanoen viime sotien päämajoituspäämestaria vastaa tänä päivänä lähinnä yleisesikuntapäällikkö ja hänen alaisinaan operatiivisia asioita johtamassa on päämajamestari ja sitten operatiivisen osaston päällikkö ja hänen rinnallaan, päämajamestarin rinnalla on tiedustelupäällikkö. He ovat siis yleisesikuntapäällikön alaisia.

Minä olen, kun opetin näitä asioita ylimman johdon kurssilla, niin käytin joskus sanontaa, että puolustusvoimain komentaja ja pääesikunnan päällikkö muodostavat yhden taistelijaparin. Siis pääesikunnan päällikkö on aina puolustusvoimain komentajan sijainen. Heillä on siis niinkuin kokonaisuus käsillä ja he hoitavat ulospäin asioita. Silloin kun on sotilaallisista kysymyksistä, puolustusvoimia koskevista kysymyksistä kyse, niin he kaksi ovat ne jotka hoitavat kontaktit hallitukseen tai tasavallan presidenttiin jne. Sen sijaan taas nämä neljä esikuntapäällikköä, niiden joukossa yleisesikuntapäällikkö, hoitavat sitten oman sektorinsa niinkuin alaspäin. Ja siellä muodostaa operaatioiden johtamisessa yleisesikuntapäällikkö ja päämajamestari yhden taistelijaparin ja tietysti heillä sitten siinä kolmantena tulee tiedustelupäällikkö.

Tässä ehkä lyhyesti kuvattuna tämä nykyinen järjestelmä, mutta parasta aikaa siellä on kovia suunnitelmia taas organisaation muuttamiseksi. En ryhdy nyt krisoimaan tai arvioimaan sitä tarkemmin, mutta tämä ihmiselämä on sellaista, että jos on ollut joku systeemi, niin sitten 20 vuotta pidetään taas sitä systeemiä, joka on silloin kehitetty ja yleisesti palataan vanhaan järjestelmään joskus takaisin. Ei nyt ihan suoranaan mutta joka tapauksessa sieltä tulee ainakin joku näistä esikunnan osista hajoamaan, todennäköisesti huoltoesikunta ja sotatalouksesikunta liitetään yhteen ja siitä tulee eräitä muita tehtävämuutoksia. Mutta se on tulevaisuuden asia eikä minun.

Perttuli: Kiitoksia, herra kenraali! Niinkuin tässä itse kuulin, niin oli hyvin tarpeen tämä selvitys. Siitä on monella varmaan, en nyt sanoisi virheellisiä käsityksiä, mutta epämääräisiä käsityksiä. Tässä tuli hyvin selkeästi tämmönen tarkennus. Kiitoksia!

Kanninen: Minä vielä loppukommentiksi vielä totean, että ei jää vääriä käsityksiä, on se, että vaikka tiedustelupäällikkö on yleisesikuntapäällikön alainen, niin hänellä on aina tiedusteluasioissa suora esittelyoikeus puolustusvoimain komentajalle, pääesikunnan päällikölle jne. Se täytyy aina muistaa. Tiedustelupäällikön täytyy olla hyvin itsenäinen esittelyissään, jotta häntä ei rasita joku operatiivinen ajatus. Ihmisen luonne on kuitenkin niin heikko, että sitä mielessään kun joutuu arvioimaan joitakin vihollistietoja, niin saattaa painottaa asioita väärin, jos hän on välittömästi tekemisissä jonkun operaation suunnittelun kanssa. Sentakia tämä tiedustelupäällikön itsenäisyys esittelyissä on hyvin tärkeä. Tehtävänanto on sitten asia erikseen, siis hänelle annetaan tehtävät mutta esittelyoikeus. Kiitos!